48ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 959 Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 9/22 ՕԳՈՍՏՈՍ 1904 10 ՁԷՄԱՁԻԻԼ ԱԽԷՐ 1322 — 9 ԱՂԲԱԹՈՍ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՕՐՈՒ ԿՈՒՍԴՆՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլ-ոյ Ալի Քասասե-ի, 38

խմբագրութեան ու գրպատի գրութիւններ նա լեն տրուիր։

Մանզումէ-ի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԶԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یوی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : ارمنی یوسف
اداره خانه‌سی : باب عالی یاندسنده نومره ۳۸

ԳԱՆԱՁԱՅՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալաթայի համար	80 գր.	50 գր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար զեղչեալ պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԳԻՏԱԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ

ԿԼԻՄԱՆԵՐՈՒ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՑԵՂԵՐՈՒ ԵՒ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ՎՐԱՑ

Ամենահարեւանցի ակնարկ մը կը բաւէ համոզելու համար թէ կլիմաները մեծ ազդեցութիւն ունին անհատներու ֆիզիքական և բարոյական առանձնայատկութեանց վրայ։

Առաքինութիւնները, բարեմասնութիւններն ու թերութիւնները այնպիսի սերտ առնչութիւն մը ունին մեր գործարանային յօրինուածութեանց հետ, որ այս վերջիններուն ամենափոքր այլայլումը նշանակելի փոփոխութիւն մը առաջ կը բերէ մեր նկարագրին վրայ։

Տաք կլիմայի տակ՝ հիւսուածները կը թուլնան, վիճակ մը որ անհոգութիւն, մեղկութիւն և անփութութիւն կը պատճառէ. սառը փոխարէն ղլային դրութիւնը մեծ չափով կը զգուռուի, վառ պահելով կիրքերու կայծը և տեղի տալով խառնուածքներու ու բնութիւններու փոփոխականութեան։

Կլիման երբեմն մեր մարմնոյն վրայ զօրաւոր ու վայրկենական ազդեցութիւն մը կը ներգործէ։

Հիւսիսաբնակ մէկը երբ այրեցեալ գօտիին տակ բնակի, աչխատութեան մէջ ունեցած գործունէութեան եռանդը շուտով կը մարի անոր մէջ, զգայնական ցանկութիւնները մեծ թափ մը կ'առնեն և մերձաւորութեան բնազդը զգալի յաւելում մը առաջ կը բերէ անոր կենսական ուժին մէջ։

Վերոյիշեալ երեւոյթները մեղի կը թոյլատրեն հետեւցնելու թէ կեղծ մթնոլորտի տակ ամէն բան կը միտի գէպ ի ծնդագործութիւն, այսինքն այն յարաճուն արտադրութեան, որուն ցայտուն օրինակը մեզի կուտայ ինքնին բնութիւնը հիւսիսային երկիրներուն մէջ։ Ցիզիքական սիրոյ այս հակումէն կը ծնին խել մը կիրքեր, որոնց տեսակը կամ ասոիճանը կ'որոշուի կլիմաներու զանազանութենէն։

Պրազիլիոյ ծանր մթնոլորտին տակ մեր մարմնոյը ընդհատ անգործունէութեան մը կը մատնուի, անոր յարժումները կը սկսին դանդաղիլ և գազափարներու յղացումը կը դժուարանայ։ Սպառած ուժերու նորոգութեան պէտքը, որ աւելի զգալի է ցուրտ կլիմաներու տակ, ծնունդ կուտայ ոկրամոլութեան ու չատակերութեան. գործունէութեան պէտքը կը ծնցնէ ոչխատութեան պէտքը, որ նիւթական շահերու գաղափարականին հետ միանալով, կը մղէ զմարդ հոգալու իր բարեկեցութեան պէտքերը։

Որչափ որ կլիման մարդուն նկարագիրը փոխելու յատկութիւն ունի, բայց այսու հանդերձ անոր ազդեցութիւնները պահմանափակուած են. նը-կատի պառնելով իւրաքանչիւր անհատին բնութեան պատաճ տրամադրութիւնները։ Բնա այսմ, մարդ ծնած տեղն կը գտնուի ինքնահատուկութեան (idiosycrasie) վիճակի մը մէջ, որ անոր կը թոյլատրէ հակադրելու շրջապատող ներգործութեանց վրայ։ Ահա թէ ինչո՛ւ նոյնօրինակ կլիմաներու տակ բնաւորութիւնները կը տարբերին իրարմէ։ Ցիզիքական ու բարոյական այս բնածին տրամադրութիւնները, իրենց ընդհանուր գիծերուն մէջ առնելով, կը կազմեն ցեղերը։ Ցեղ և կլիմայ, անաւարիկ երկու պաշտօններ, որոնցմէ կախում ունի, մաթեմաթիքական բացատրութեամբ, կեանքի հաւասարութիւնը։

Մարդ բնականէն օժտուած է կազմուածքով մը, որ իրեն յատուկ է և որ ներդաշնակութեամբ կ'ապի ու կը բանկանայ՝ բայց այդ դեղէն սերած էակներուն իւրաքանչիւրը, նոր մթնոլորտի մը տակ, կը կրէ անոր կլիմային ազդեցութիւնը և ժամանակի ընթացքին մէջ կը փոխէ իր ցեղը։ Աւելորդ է ըսել թէ փոփոխութիւնը այնպէս դարաց տեղի կունենայ, որչափ որ բնիկ ցեղերու հետ ունեցած արեան խառնութիւնը աւելի յաճախադէպ է։ Փորձառութիւնը մեզի հաստատել կուտայ թէ կրնան կարող է ցեղին մէջ փոփոխութիւն ներմուծել, առանց հիմնապէս կերպարանափոխ ընելու անոր գլխաւոր բանային յատկութիւնը. այս է պատճառը որ յաճախ կը հանդիպինք ժողովուրդներու, որոնք, հակառակ երկար ատեն միեւնոյն կլիմայի տակ ապրած և տարբեր ցեղի պատկանած ըլլալնուն, պահած են իրենց պարզանակ յատուկ նկարագիրն ու բարքերը։

Սեւամորթը կրնայ ապրիլ Եւրոպայի բարեխառն կլիմային տակ, նոյնպէս Եւրոպացին՝ Հապէշիստանի կիզիչ արեւին տակ, առանց կրելու ֆիզիքական և բարոյական զգալի փոփոխութիւն մը։

Ուրեմն միայն կլիմայի ազդեցութիւնը չբաւեր մեկնելու այն տարբերութիւնը որ կայ մարդային և կենդանական ցեղերուն մէջ, և ամէն ինչ կը հաստատէ թէ իւրաքանչիւր երկիր իր նախնական վիճակին մէջ ունեցած է իրեն յատուկ ցեղը։ Ծանօթ դրացի երկիրներ կը ներկայացնեն կենդանական և բուսական ապարհի որոշ զանազանութիւն մը, իսկ ընդհակառակը հեռաւոր երկիրներ՝ ցեղերուն և տեսակներու աչքի զարնող նմանութիւնը։

Սիպերիոյ թուխներուն բազմաթիւ տեսակները կը գտնուին Եգիպտոսի և Նուբիայի մէջ։ Մատակասկարը կենդանական ցեղերու տեսակէտով չատ կը տարբերի Հարաւ. Ափրիկէի կենդանիներէն, իսկ ընդհակառակ Աւստրալիա և հարաւ Ամերիկա, որ իրարմէ ընդարձակ ովկիանոսով անջատուած են, մեծ նմանութիւն մը կ'ընծայեն ցեղերու տեսակէտով։

Մարդկային և կենդանական ցեղերու նպատակն է ծնիլ, նմանը արտադրել և մեռնիլ, կրելով միանգամայն կլիմաներուն թեթեւ բայց յարատեւ ազդեցութիւնը։

Կլիմաներուն՝ մարդուն բնախօսական յօրինուածութեան վրայ ներգործած ազդեցութեան արդիւնքը կը նկատուին նաև ժողովուրդներուն բարքերը և անոնց մտաւորական զարգացումը։

Իգական սեռին կանխահաս չափահասութիւնը պատճառ եղած է տաք կլիմայի ցեղերուն ընդունիլ կնոջ ըստրական վիճակը, և զայն իբր հաճոյքի գործիք նկատելէն ծագում առած է ընկերութեան մէջ այրին՝ կնոջ հանդէպ ունեցած բռնաւորական ընթացքն ու կոչտ վարմունքը։

Սակայն բոլոր այս անպատեհութիւններուն քով կրնանք թուել նաև առաւելութիւններ ալ, որոնք տաք կլիմայի ազդեցութեան արդիւնք են։ Բնա այսմ, տաք երկիրներու բնակիչները օրն ի բուն պարապ նստելով, երեկինքը դիտելու ելած են, որմէ ծրնունդ առած են աստղաբաշխութիւնը, չափագրութիւնը և փիլիսոփայութիւնը։ Իբր օրինակ կրնանք յիշել հին Արաբները և Եգիպտացիք, որոնք չատ նշանաւոր էին գիտութեան այս ճիւղերուն մէջ։ Ըսել է թէ անոնք, հակառակ իրենց տաղակալի ծուլութեան, ունեցած են քիչ թէ չատ այն մտաւորական յատկութիւններն ու խորհելու կարողութիւնը՝ որ զարգանալու արամադիր մէկէ մը կը պահանջուի։

Բարեխառն կլիմաներու տակ բնակող ժողովուրդները բազմակողմանի առաւելութիւններ կ'ընծայեն այրեցեալ կամ սառուցեալ գօտիներու բնակիչներուն վրայ։ Առաջինները՝ իրենց մթնոլորտն աղտա չարժումներուն և ղգայնի դիրութեան անկաչկանդ գործունէութեան շնորհիւ, ունեցած են ֆիզիքական և մտաւորական լաւ զարգացում մը։ Կլիմայի բարեխառնութիւնը մեղմացուցած՝ անոնց ներսային զգացումները, կանոնաւորած՝ անոնց ընկերային, առեւտրական ու կրթական յարաբերութիւնները և ազատ թռիչ մը տուած՝ գիտարուեստներուն։

Մէկ խօսքով կլիմաներու բարեխառնութիւնը ազելի ապահոված է մարդուն գոյութիւնը և մեծ զարկ մը տուած է անոր ֆիզիքական, բարոյական և մտաւորական զարգացման։

ՀՐԱՉԵԱՑ ՏԷՐՈՍԿԻ

ԽԱՂԸ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Արդարև գովելի է այն ուղղութիւնը որով կ'ընթանան արդի դպրոցներու ստուար մէկ դասը կրթականօրէն, բայց ընդհակառակը խաղը, իր լայն առումով, ոչ այնքան ընդհանրացումի ճամբուն մէջ մտած է։

Դպրոցներ իրենց իրաւունքի չրջանակէն բան մը իւրացուցած կ'ըլլան երբ միտքը կրթելու մէջ մեծ փութկոտութիւն ցոյց կուտան, որովհետև այսպէսով իրենց կոչումը կ'արդարացնեն։

Դպրոցները միչտ լաւագոյն կրթարաններու ծրագրին հասնելու կը ձգտին, լոկ անոնց մտաւորապէս ունեցած մակարդակը չչափելու համար, բայց զանց կ'ընեն և կամ չատ հարեւանցի կերպով նկատի կ'առնեն, դպրոցին միւս կարեւոր մէկ ճիւղը, տղեկին ֆիզիքականը զօրացնող ու կրթող ճիւղը։

Երբեք դիտա՞ծ էք, այն դպրոցները որոնք կրթական տեսակէտով նախանձելի դիրքերու հասած են, ոչ թէ միայն մտաւորական զարգացման այլ տարողներն եղած են, այլ նաև ֆիզիքական զարգացման ալ։

Աչակերտը, կենդանիի մը նման, ո՛րքան կապերով պնդուած ըլլայ իր կեդրոնին կամ դպրոցին ա՛յնքան աւելի դժուար կ'ըլլայ անոր համար, բաժնուիլ այդ նուիրական յարկէն։

Պատանին երբ մտաւորապէս զարգանալու միտում ցոյց կուտայ, դպրոցը անոր համար կեդրոն մը կ'ըլլայ որուն չուքչը կը յածի թիթեռնիկի մը պէս որ կարծես իր մատաեւեռման առարկայ կը գտնէ լամբարին լոյսը որ ունի ապունքնող հրապոյր մը։ և պատանին մէջ գտնուող նորին տենչը այնքան զօրաւոր կ'ըլլայ որ, զինք ի ներքուստ կը խթանէ իր մտաւորական ծարաւին յագուրդ տալու համար։ Բայց երբ դպրոցը իրեն կը զոհէ ուսանողը երկու խիստ զօրաւոր ու ամրապնդիչ կապերով, այն ատեն չատ դժուար կ'ըլլայ պատանիին համար թողուլ այն վայրը ուր իր ըղձանքներուն լիուլի գոհացումը կը գտնէ և մտնել այնպիսի մթնոլորտ մը որ անհրապոյր է և ձանձրացուցիչ գէթ տղուն համար։ Ուստի մանուկը իր ոչ չափահաս տարիքին մէջ պիտի աշխատի իւրացնել դպրոցին ա-ւանդածը, իր բոլոր մտաւորական կարողութիւնները կիրարկելով։

Խաղերը, մանաւանդ մանուկին յառաջդիմութեանը սատարող ազդակներ են։ Աչակերտը իր բոլոր մասնչին ոյժը վատնած երբ խաղէ կը դառնայ, չատ չուտով անձնատուր կ'ըլլայ իր առջև բացուած դասագրքին որուն մէջ կը գտնէ մեղմացումը իր ուժաս	առ մարմնին և հրապոյր մը՝ որուն մէջ կը թաղնուի և չվերցներ իր գլուխը մինչև որ իւրացնէ այդ էջը, լափէ սպառէ պարունակութիւնը, իր ուղեղային խորշերուն պահանջքը գոհացնելու համար։

Մենք բնաւ չենք ըսեր թէ տղաք չեն խաղար, ոչ բնաւ. այդպիսի բան մը ընել աւելորդ է ինքնին, քանի որ տղաք դասի հրապոյրէն աւելի խաղի հրապոյրէն դիւրաւին ու դէպի այն կը մրտին։ Բայց այդ խաղ յորջորջուածները լոկ կռիւներու դուռներ և արդոց մէջ գժտութեանց պատրուակներ ըլլալէ անդին չեն անցներ. այս պատճառաւ է որ աչակերտ մը երբ պատանեկութեան տարիքը կը թեւակոխէ, խաղալը իրեն համար ոչ պատչաճ բան մը կը սեպէ, զի իրեն համար կ'ուզէ որոնել համերաչխ գործեկցութիւն մը իրեն նմաններուն բարի արամադրութիւններուն ու բարի կամեցողութիւններուն մէջ։

Անշուշտ դիտած էք եւրոպացիներ ու ամերիկացիներ ու անոնց խաղասիրութիւնը վրայ արմանքի ու զարմանքի գիտակցութեանց մէջ խորասուզուած։ Ինչէն է անոնց այդքան մեծ սէրը խաղի նկատմամբ։ Անոնք երբ տակաւին արբունքի տարիքը չեն հասած իրենց հօր ձեռքերէն կ'ընդունին իրրև Նոր Տարւոյ և կամ իրենց Մնընդեան նուէր Ֆուբ-պոլի կազմած մը, բէգիին մը կազմածները, base-ballի կազմածը, basket-ballի Գազովն ու կազմածը, հրիֆէքի փայտերն ու կազմածները Եւրոպացի ու ամերիկացի տղան այս և ասոնց նման խաղերով կը մոռնայ կամ բարձի թողի կ'ընէ ուրիշ ամէն տեսակ խաղ ու այս խաղերու ընձեռնած համահաւասար իրաւունքին ու համերաչխ ժամանցին անձնատուր ու ասոնցմով արբչեալ՝ իր մանկութեան մէջ խաղի նկատմամբ կազմած ունակութիւնը ու խաղի նկատմամբ ամբարած սէրը զինք կը մղեն որ իր աւագայ գործերուն մէկ մասն ալ խաղալուն յատկացնէ. ու այսպէսով իր կեանքին մէջ խաղերու յատկացուած ժամանակները պակաւորում մը, կէսկիսում մը կ'ըլլան այդ կեանքին վրայ բանուած, որուն մէջ կ'ստանայ կեանքը իր կորովը ու գործունէութիւնը աւելական։ Այն սէրը որ ի մանուկ տիոց ունէր, կը հաւաստիացնէ այդ մարդուն կեանքին վրայ ու զայն կ'ողողէ խաղալու փափաքով ու կը բանէ զայն իր ազդեցութեան սահմանաւորումին տակ։ Այսպէս մանաւորապէս Անկլօ-Սաքսոնացիքը իր խաղի նկատմամբ ունեցած նախանձաբեռութեամբը կ'ապահովէ միչտ իրեն համար առողջ միտք մը, առողջ մարմնի մը մէջ՝ ինչպէս կ'ըսէ առածը։

Ղ. Ա.

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հայ-Հռոմէականաց նորընտիր Կ. Պատրիարք Տ. Գրիգոս Սրբազան Սապաղեանն իր ընտրութեան առաջին օրէն իսկ հոգածութեան առարկայ ըրած է իր հօտին կրթական և եկեղեցական խնդիրները։ Նախ, Պատրիարքարանի ելմտացոյցը հաւասարակշռելու և հաշիւները քննելու համար Ծանձնաժողով մը կազմեց Տ. Բուպան Գերապայծառի նախագահութեամբ և անդամակցութեամբ Սայլաղեան, Զէյէպեան և Խաչատուրեան եպիսկոպոսներուն։ Այս յանձնաժողովը իր պաչտօնին ձեռնարկելով, մանրակրկիտ քննութեամբ մը հաստատեց թէ հանգուցեալ Ազարեան Պատրիարքի մինչև մահուան թուականը (1899) 12,000 ոսկի պարտք ունէր Պատրիարքարանը։ Այս պարտքին 5600 ոսկին Պատ. Փոխանորդ Տ. Արփիարեան Արքեպ. ըրած էր, Ազարեանի մահուընէն մինչեւ Էմմանուէլեանի ընտրութիւնը։ Սակայն, ընտրութենէն ետք, երբ դրամարկղը բացուեցաւ, 1600 ոսկի կանխիկ դրամ գտնուելով հաշուուեցաւ Տ. Արփիարեանի ըրած պարտքին, որ այսպէսով իջաւ 4000ի։ Պատրիարքարանին ունեցած 12,000 ոսկիի այս պարտքը Տ. Էմմանուէլեան Պատրիարքի մահուան թուականին իջած է 7000 օսմ. ոսկիի, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ հանգուցեալ Էմմանուէլեան Սրբազան ո՛րչափ խղճմիտ եղած է պարտքին վճարման։ Այս առթիւ պէտք է յիշատակել թէ Վատիկան Ազարեան Պատրիարքի օրով Սպգրդ Աղաճի Պատրիարքարանին վճարած տարեկան 75,000 ֆր.ի գումարը, ստահմանաբար իջեցնելով, Էմմանուէլեան Պատրիարքի օրով հասցուցած էր 20,000 ֆրանքի։ Հանդիպի այսքան մեծ նուազումի մը մէջ, կարեւոր պարտքի մը գրեթէ կէսը վճարելը, կ'ապացուցանէ հանգուցեալ Պատրիարքին խնայասիրութիւնն ու հոգածութիւնը։ Վճարուած 5000 ոսկի պարտքին մէջ, մինակ 1000 ոսկի աւանդ տրուած գումար կայ, մահուան պարագային Պատրիարքարանին մնալու պայմանաւ։ Տ. Արփիարեան Ա. եպ.է պահանջուած ըլլալով ըրած 4000 ոսկի պարտքին մանրամասնութիւնը, որ չէր յանձնուած հանգուցեալ Պատրիարքին, յիշեալը ելմտացոյց մը յանձնած է քննիչ յանձնաժողովին։ Յուսալի է որ նորընտիր Կ. Պատրիարքը իր ծանօթ վարչագիտութեամբ և ազգայիններու աջակցութեամբ կը յաջողի վճարել մնացեալ պարտքը։

* * * Պապական նուիրակ Մօնս. Պոնէթիի յուղարկաւորութեան առթիւ, այսօր, Հայ-Հռոմէական բոլոր եպիսկոպոսները ներկայ պիտի ըլլան յուղարկաւորութեան անդէնին։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ 143

ՍԱՍԻԿ

Ոսկիներու Ճամբուն Վրայ

ՎԷՊ

ՅՈՂԱՆԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԱՆ ԿԵՍԱՆԴԻ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Էլմոնեան դուրս հանեց պայուսակին ամբողջ պարունակութիւնը և բաց ի fսան հազար ոսկիներ վարկագիրէն ու Սաղաքիէլ եւ ընկերց յանձնարարականէն՝ մէկ քանի կոտոր գոհարեղէն ու երեք հարիւր ոսկիի մօտ թղթադրամ դուս անոր մէջ, ուր կային նաեւ Հրաչեայ Դանաբաչի անձնական մանրամունր առարկաներն ու անցագիրը։ Փորձութիւնը մեծ էր որուն անտարբեր մնալու չափ կորով չէր զգար երիտասարդը՝ մանաւանդ այս յուսահատ կացութեանը մէջ, ուր Նախախնամութեան բացայայտ շնորհը կը նկատէր պայուսակը։ Անեկայ կրնար Դանաբաչի հետ ծովուն խորերն ընկղմիլ ու ձուլի մը ոսկրամոլութիւնը յագցնել ըստ բախտի. մինչդեռ իր ձեռք գործիք մը պիտի ըլլար երջանկութեան ու բարօրութեան և անոր պարունակութեան շնորհիւ իր բախտը չինչէ դատ, ուրիշ հարիւրաւորներու քանի՞ ալ կրնար ապահովել։

Էլմոնեանի այս յուզումալից կացութեան մէջ ինչիկն դուռը զարկաւ բնիչը ու ժպտուն դէմքով ներս մտնելով,

—Կը շնորհաւորեմ ձեր տոկուն կողմը, պարո՛ն, ըսաւ, կատարելապէս անցնեցած էք ամէն վտանգ, քանի մը ժամուան քանը ամէնէն հրաչալի դեղը եղաւ ձեր առողջութիւնը վերահաստատելու։

—Կեանքս ձեզ և ձեր յարգելի նաւապետին կը պարտիմ, գոչեց Էլմոնեան յարգական խոնարհութիւնով մը բժիչը բարեւելով, եթէ դուք չըլլայիք, ապահովապէս ծուկերուն կեր ըլլալ էր ճակատագիրս, իմ միւս դրժբախտ ուղեկիցներուս պէս, որոնք տխուր վախճանին ականատես եղայ և հիմա իսկ երեւակայութենէս չի հեռանար այն աղեխարշ տեսարանը։

—Այդ տխուր խոհերը վանեցէք ձեր մտքէն, յարեց ոսքթէօռը, հիմա կրնաք դուրս թռլլել, մղձաւանջներէ զգուշացէք, ալեկոծութեան բռնուողները ընդհանրապէս մղձաւանջներու կ'ենթարկուին, որ իսրապէս կ'ազդէ ձեզ։ Անիկայ, թէեւ ձեր տոկուն կազմին համար չէ, բայց ամէն պարագայի մէջ պէտք է չատ թեթեւ բաներ ուտէք, ոգեղէնին չանենաք և վերջապէս մէկ քանի չաբաթ՝ ծանր հիւանդութենէ մը ապաքինողի կեանքը ապրիք։

—Երախտապարտ եմ ձեր հոգածութենէն, ասաց Էլմոնեան, ինչ որ ինքս մինչեւ վերջին ծրը երախտապարտ եմ ձեզ, ես Արենալցի եմ՝ ինչպէս երախտագիտութիւն յայտնելու առաջին պայմանն է ձեռքերը համբուրել բարերարին, խնդրեմ, թոյլ տուէք որ այդ հաճելի պարտականութենէս չզրկուիմ։ Ես գորովոտ համբոյրներ դրօշմեց նաւապետին երկու ձեռքերուն վրայ, որ անմիջապէս քովը նստեցնելով զայն սկսաւ անով զբաղիլ։

Էլմոնեանի բարեկիրթ ձեւերն ու մանաւանդ յստակ գաղիերէնը խոր տպաւորութիւն ըրին թէ՛ նաւապետին և թէ ուղեւորներուն վրայ, որոնք իրենց խնդակցութիւններն արտայայտելէ ետք խնդրեցին որ Ալեաքայի ընկղմումն պարզաբանը պատմէ. բժիչը թէեւ ընդդիմացաւ, սակայն նաւապետին խնդրանքին վրայ Էլմոնեան մանրամասնաբար պատմեց տխուր ծովաբեկութիւնը և ամէնքն ալ տխրասրտութեան տպաւորութեան մը ենթարկուեցան։

—Բայց արդեօք Ալեաքայի միւս ուղեւորները ի՞նչ եղան, հարցուց Էլմոնեան, անոնց մասին տեղեկութիւն մը չունի՞ք։

—Մենք մինակ նաւաբեկութիւնը լսեցինք, պատասխանեց նաւապետը, և ուրիշ ո՛և է տեղեկութիւն չստացանք դժբախտ պարագային նկատմամբ։

—Ներեցէ՛ք, հարցուց Էլմոնեան, դէպ ի ո՞ւր կ'երթայ չոգենաւը։

—Իզմիր հասնիլելէ ետք Պօլիս պիտի երթանք, յարեց նաւապետը, բայց դուք ուր որ երթալ ուզէք, մինչեւ հոն կը տանինք զձեզ, ասկէ զատ չեզգենաւը ձեզի պէս թանկագին կեանքի մը ազատելուն վրայ հպարտացած՝ հինգ հարիւր ֆրանք կը դնէ ձեր տրամադրութեան տակ, որպէս զի Ցրը ցանքը ելլէք, առաջին առթիւ նեղութիւն չը քաշէք նախնական ծախսի համար։

—Այս կրկնակի շնորհներուն հանդէպ բառ չեմ գտներ երախտագիտութիւնս յայտնելու, ըսաւ Էլմոնեան ծըշմարտապէս յուզուած, վեհանձնութեան այս ատիճանը անել կացութեան կը մատնէ բարերարեալը որ կը չփոթի բացարձակապէս։ Շոգենաւին և իր յարգելի նաւապետին շնորհները այնչափ մեծ են անձիս նկատմամբ, որ չեմ ուզեր ալ աւելի ծանրաբեռնել զանոնք դրամական բարերարութեամբս ալ, և եթէ ընդունելի, իմ կողմէս հինգ հարիւր ֆրանք տրամադրելի կընեմ այդ բարենպատակ գործին և կը խնդրեմ որ ձեր մտուկը կենայ անսասանկ դժբախտ պատահարներու ժամանակ արկածեալներու տրուելու համար։ Եւ երիտասարդը հինգ հարիւր ֆրանքնոց թուղթ մը հանելով նաւապետին ներկայեց։ Էլմոնեանի ի նպաստ հանգանակութիւն կատարող ուղեւորները որ չրջապատած էին նաւապետը, իրարու երես նայեցան, գոհ մնալով որ հանգանակութեան ձեւին տակ չներկայացուցին դրամը ու չվիրաւորեցին այնչափ զգայուն սիրտ մը։ Նաւապետը չեւ հոն կը տանինք զձեզ, ասկէ զատ չեզգենաւը ձեզի պէս թանկագին կեանքի մը ազատելուն վրայ հպարտացած՝ հինգ հարիւր ֆրանք կը դնէ ձեր տրամադրութեան տակ, որպէս զի Ցրը ցանքը ելլէք, առաջին առթիւ նեղութիւն չը քաշէք նախնական ծախսի համար։

—Այս կրկնակի շնորհներուն հանդէպ բառ չեմ գտներ երախտագիտութիւնս յայտնելու, ըսաւ Էլմոնեան ծըշմարտապէս յուզուած, վեհանձնութեան այս ատիճանը անել կացութեան կը մատնէ բարերարեալը որ կը չփոթի բացարձակապէս։ Շոգենաւին և իր յարգելի նաւապետին շնորհները այնչափ մեծ են անձիս նկատմամբ, որ չեմ ուզեր ալ աւելի ծանրաբեռնել զանոնք դրամական բարերարութեամբս ալ, և եթէ ընդունելի, իմ կողմէս հինգ հարիւր ֆրանք տրամադրելի կընեմ այդ բարենպատակ գործին և կը խնդրեմ որ ձեր մտուկը կենայ անսասանկ դժբախտ պատահարներու ժամանակ արկածեալներու տրուելու համար։ Եւ երիտասարդը հինգ հարիւր ֆրանքնոց թուղթ մը հանելով նաւապետին ներկայեց։ Էլմոնեանի ի նպաստ հանգանակութիւն կատարող ուղեւորները որ չրջապատած էին նաւապետը, իրարու երես նայեցան, գոհ մնալով որ հանգանակութեան ձեւին տակ չներկայացուցին դրամը ու չվիրաւորեցին այնչափ զգայուն սիրտ մը։ Նաւապետը չնորհակալութեամբ ընդունեց դումարը, և արձանագրելէ առաջ, Էլմոնեանի դառնալով,

—Կը հաճի՞ք ձեր անունը ըսել որ այնպէս արձանագրեմ, ըսաւ։

Ամենէն չփոթեցնող խնդիրը այս հարցումն էր, ի՞նչ անուն տար, վրայի ամբողջ թուղթերը Հրաչեայ Դանաբաչի անուան էին, մինչև իսկ վեհանձնօրէն առատաձեռնած հինգ հարիւր ֆրանքն ալ անոր էր, արդ ի՞նչ անուն տար, չուարած մնացած էր, ուստի վայրկենական տատամսումէ մը ետք, ամէն նկատում ոգի տակ առնելով,

—Ցանձնակատար վճռական Հերաչեայ Դանաբաչ, ըսաւ դողդողալով և այս բառերն արտասանած ժամանակ յուզումէն դեմ դէմի կտրած՝ կնատեռ վիճակի մը հասած էր, առաջին քայլն էր որ կառնէր ուղղամտութեան դէմ և երկիւղէն ու խղճահարութենէն ազդուած՝ ինքնիրմէն կ'ամչնար այս ակամայ կեղծարարութեան համար, որուն ինք չէր հետամուտ եղած բնաւ, և դրամին անյաղթելի փարձութեան միայն անձնատուր եղած էր։ Ալ նեղ կուգար իրեն չոգենաւին չքեղ սրահը, ուրկէ կը փութար ժամ առաջ դուրս նետուիլ ու նեղ խցիկին մէջ առանձնանալ, վճռելու համար թէ, ո՞ւր պիտի հասնէր այս յանդգնութեան հետեւանքը։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Նուռպական թերթերեն

Բորթ Արթուրի Նաւատորմին աղեկուտը անցքերէն վերջ, մահահոտ լռութիւնը տիրեց պահ մը Դեղին ծովուն ջուրերուն մէջ։ Հինգ օր ետքը ջախջախուած մարտանաւերուն աննշան մէկ մնացորդը, ի՛նք ալ ծակած ծակծկուած, ուզեց վերջին փորձ մըն ալ ընել Թօկոյին պողպատեայ պատը կտրել անցնելու, բայց ի զուր. պարտաւորուեցաւ ետ դառնալ, և իշխան Ուխթոմսքի երիտասարդ ծովակալը չարժանացաւ Մաքարովի և Էվթէֆթի ճակատագրին։ Որովհետեւ ա՛յն ատիճան վառուած է հայրենասիրութիւնը Ռուսիոյ ծովակալներուն մէջ, որ մահուան ծոցին մէջ միայն կը փափաքին իրենց արիութիւնը փչուած տեսնել։ Անոնք Ռուսիայէն մեկնած ատեն ուխտ ըրած էին յաղթական ետ դառնալ, փճացնելով Ճաբոնի նաւային ուժերը։ Զախջուածը իր բոլոր արհաւիրքով վեր է վայր ըրաւ իրենց ուխտն ալ, ռազմագիտութիւնն ալ, վարպետութիւնն ալ։ Մաքարովի համար անխոհեմ էր ըսուեցաւ, բայց ահա Վիթէֆթ և իր քաջամարտիկ ծովակալները նոյն բախտին վիճակեցան, և հրամատարութիւնը ստանձնող արդի երիտասարդ ծովակալն ալ հանգիստ չի կրնար կենալ մինչեւ որ նոր փորձանք մը չբերէ իր գլխուն և իր մնացեալ մէկ-քանի կիսամեռ նաւերուն գլխուն։ Բայց անխուսափելին է որ պիտի պատահի։ Ինչ կրնայ ընել Ուխթոմսքի, կարելի է միթէ մնալ հիմա Բորթ Արթուրի առջեւ, այն ճշմարիտ դժոխքին մէջ։ Առջեւը կրակ, ետեւը կրակ, գլխէն ալ կրակ, ի՞նչ կրնան ընել Ռուսիոյ մարդիկը, եթէ ոչ ինքնասպանութիւն փորձել նեռուել կոյր բախտին գիրկը, թերեւս կարենան նեղ անցք մը գտնելու չափ բարեբախտ ըլլալ։ Բառին բովանդակ նշանակութեամբ անտանելի հանգրուան մը դարձած է Բորթ Արթուր ա՛յն Նաւատորմին, որուն պահպանութեան համար ա՛յնքան աշխատութիւններով չինուեցաւ զինուեցաւ։

Մինչ բերդաքաղաքին հոգեվարքին ականատես է ալեմարտ, և բոլոր Ռուսք մանաւանդ իրենց չունչը բռնած յուսահատ համակերպութեամբ մը կը սպասեն անձնատուութեան կամ բռնի գրաւման լուրին, Բեթերսպուրկի մէջ Ռուս Դիւանագիտութիւնը ի հարկէ ստիպեալ կը զբաղի Մեծին Բրիտանիոյ բողոքագրին պատասխանելու բաւական ծանր խնդրով։ Ռուս Թերթերը կ'ըսեն թէ՝ Անգլիա ճիշդ ժամանակը գտաւ ասանկ խնդիրներ յարուցանելու ծովային գրաւումներուն առթիւ։ Ասով, կ'ըսեն, Անգլիա բարոյական մեծ ձեռնտուութիւն մը կ'ընէ իր դաշնակցին՝ Ճաբոնի, որուն իբր թէ զէնքով չէ օգնած։ Էնտուրա Թագաւորին Դանաճառին մէջ ամփոփուած դիտողութիւնները բաւական ծանրակշիռ էին։ Ն. Վեսֆառուութիւն յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար ներել որ իր վաճառականութիւնը արգելքի հանդիպի ուրիշին պատերազմելուն ատեն։ Լոնտոնի ռուս դեսպանը ամէն օր Լորտ Լէնսդաունի և Մր. Պալֆուրի հետ խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ, կամ ուսենալու կը պարտաւորուի, և հեռագիրը անդադար կը խօսի Բեթերսպուրկի և Լոնտոնի միջեւ։ Մինչեւ նահանգներուն կառավարութիւնն ալ անգլիական տեսակէտը կը պաշտպանէ, և անցեալ օր հրահանգ ղրկուեցաւ Բեթերսպուրկի ամերիկեան դեսպանին որ բացատրութիւն պահանջէ Ռուսիայէն՝ պատերազմական արգիլուած, վաճառքներուն քանակին և որակին համար։ Ինչ որ Ռուսիա իբրեւ արգիլուած կը ճանչնայ, այնպէս չեն ճանչնար Ամերիկա և Անգլիա, և կարծիքի այս անտարբերութիւնը կրնայ օրին մէկը ապնախորժ հետեւանքներու պատճառ ըլլալ, մանաւանդ երբ պատերազմը դեռ մէկ-երկու տարի տեւէ։ Կը վախցուի որ անգլիական մարտանաւերը գործ ունենան ռուս յածանաւերուն հետ օր մը երբ բաց ծովուն վրայ անգլիական շոգենաւի մը վաճառքը քննուի և իրեւ յանցաւոր շոգենաւը վար դնելու ելնեն Ռուսք։ Մահոգութեան պատճառները զգալի ու անզգալի կերպով կ'աւելնան Ռուսերուն համար։ Ռուսիոյ հոմար դժբախտութիւն մը պիտի ըլլայ, կ'ըսէ Սթանտարդ, եթէ չհասկնայ իսկոյն թէ Անգլիոյ մէջ ո՛ր ատիճան զայրոյթ կը տիրէ նաւային գրաւումներուն համար։ Պալֆուրի և Էնտուրայի քաղաքավարական բացատրութիւնները պէտք չէ անտարբեր թողուն զինքը, կը յարէ Լոնտոնի մեծ օրգանը։ Իրաւ է որ Ռուսիա բացարձակ խօսք տուած է թէ այսուհետեւ Կամաւոր Նաւատորմին շոգենաւերը այլ ևս գործի պիտի չմիջամտեն, բայց խնդիրը աւելի փափուկ է հիմա պատերազմական արգիլուած վաճառքներուն առթիւ։ Անգլիա չընդունիր Ռուսիոյ ըսածը, և թէև Պատերազմէն վերջ համաժողով մը պիտի գումարուի այդ խնդիրը վերջնականապէս լուծելու համար, սակայն Անգլիա այժմէն իսկ չընդունիր Ռուսիոյ բացատրութիւնները «արգիլուած» համարուած վաճառքներուն համար։ Անգլիոյ վաճառականութիւնը արդէն մինչեւ հիմա հարիւր հազարաւոր Սթէրլինի վնաս ըրած է, որովհետեւ շոգենաւային ընկերութիւնները վճռած են, և չեն համարձակիր նաւ դուրս հանել։ Մանաւանդ որ Անգլիացիք դիտած են թէ Գերմանացիք կը շահին այս արգելքներէն։ Ուստի Անգլիացիք կ'ըսեն.— «Բրիտանական վաճառականութեան պաշտպանութեան համար վերջին ծայր չանգգրգռուող Դանիմ մը պարտաւոր է միջոցներ գտնել անյապաղ վերջ տալու այս գործին։» Իմաստը չատ որոշ և պայծառ է այս յանձնարարութեան։ Աշխարհի ծովերուն վրայ ոստիկանութիւն ընելու իրաւունքը Ռուսերուն արուած չէ, կ'ըսեն Անգլիացիք։ Մեծն Բրիտանիա ծիթ. դարու սկիզբը, Թրաֆալկարի ճակատամարտէն վերջ, երբ փճացուց ամբողջ Ֆրանսական նաւատորմը, իր ծովային գերակշռութեան ամէնէն ծաղկեալ և անմրցակից կացութեանը մէջ իսկ, այդպիսի յանկարգութիւններ չունեցաւ, կ'ըսեն։ Ծ. Արեւելեան ջուրերուն մէջ Ռուս Նաւատորմիղները, եթէ բոլորովին կոսուած չեն, կա՛մ գերի ինկած են օտար նաւահանգիստներուն մէջ, կամ ցրուած—վիրաւոր պառկած են չէզոք ջուրերու մէջ։ Վլատիվոսթոքի նաւատորմին պարտութիւնը, ո՛րքան ալ դժբախտութիւն մը ըլլայ Ռուսիոյ, կրնայ նպաստաւոր համարուիլ միջազգային վաճառականութեան համար։ Խաղաղականի միւս կողմը վաճառականութիւնը նորէն պիտի սկսի։ Անգլիական Բիլոմպիոյ նաւահանգիստներէն և Աւստրալիոյ ծովեզերքներէն սկսած իսկոյն նաւեր բեռցուիլ Ճաբոնի համար, երբ Սբրիալովի պարտութեան լուրը առնուեցաւ։ Ծովակալ Բիմիմուրայի ընդարձակ տեղեկագիրը ցոյց կուտայ թէ Ռուսք, ստուար նաւային ուժերու առջեւ իսկ, յամառ քաջութեամբ մը կռուեցան։ Երբ յանկարծ իրենք զիրենք Բիմիմուրայի նաւախաւմբին դիմացը գտան, ընականաբար ուզեցին փախչիլ։ Բայց իրենց մէջ կաղ բաղ մը կար, Ռուրիքը, և հետեւաբար միւս երկուքը պարտաւորուեցան ետ դառնալ զանիկա պաշպանելու։ Ռուրիքի ընկղմելուն վրայ շատ ուրախ են Ճաբոնցիք, ա՛ս էր որ Հիքաշի Մարուն ընկղմած էր, ա՛ս էր որ տասը տարի առաջ չինական պատերազմէն վերջ Ճաբոնի դէմ ռուսական նաւային ցոյցին մասնակցած էր։ Բայց իրենց վրէժխնդրութեան ամէնէն տաք միջոցին իսկ Ճաբոնցիք մարդասիրութիւնը ձեռքէ չձգեցին, և Ռուրիքի գրեթէ բոլոր նաւաստիները խղդուելէ փրկեցին։

Եթէ ուզենք անպատճառ մէկ քանի խօսքով ամփոփել Ծ. Արեւելքի ծովային կացութիւնը, կը բաւէ ըսել թէ.— «Եօթը ամիս առաջ Արեւմտեան խաղաղականի ծովեզերքներուն վրայ երկու մեծ ծովային տէրութիւններ կային։ Երբ Բորթ Արթուր իյնայ, մէկ հատ միայն պիտի ըլլայ, մինչեւ որ Ռուսիա նոր ուժեր կարենայ ղրկել։»

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՎԵՐՋԻՆ ՃԱՐՁԱԿՄԱՆՑ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ՔՈՌԻՈՅԻ ՄԷՋ

(Վերջին թղթաբերով առնուած Սերոպական թերթերեն։ Դեպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ ցարուցնպաբար։)

Վլատիվոսթոքի նաւախաւմբին ոչնչացուած պատիժը ընդհանուր ուրախութիւն պատճառած է Թոքիոյի մէջ, մանաւանդ Ռուրիքին ընկղմումին վրայ, որովհետեւ այդ մարտանաւին անունը տակաւին դրոշմուած է Ճաբոնցիներուն յիշողութեան մէջ, իբրեւ ծովակալ մարտանաւը ռուս նաւախաւմբին, որ ասոր տարի առաջ գերմանական և ֆրանսական նաւատորմիղներուն հետ միացած Բէյչիլի ծովածոցին մէջ ցոյց մը ըրաւ Ճաբոնի դէմ, և պարտաւորեց զայն Զինաստանի ետ դարձնելու անկէց գրաւուած մարտանաւ մը։ Բիաոչէյուի գերման ծովային իշխանութեանց արարքը չատ կը քննադատուի, որովհետեւ ռուսական խարխլած նաւերուն հոն հասնելէն անմիջապէս վերջ՝ երկու ածխաբարձ շոգենաւեր մօտեցան անոնց և առատ ածուխ տուին։ Դիւանագիտական բացատրութիւններ պահանջուեցան Գերմանիայէն, որ իր կողմէն բացատրութիւն կը պահանջէ Բիաոչէյուի կառավարիչէն։

*** Ռուս Թղթակից Նէմիրովիչ Տանչէնքօ, որ բոլոր ռուս թղթակիցներուն մէջ ամէնէն աւելի ճշմարտախօսն է, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հեռագրէ իր թերթին Բորթ Արթուրի վերջին յարձակման վրայ.—

«Բորթ Արթուրէն առած եմ հետեւեալ ստոյգ տեղեկութիւնները.—

«Ճաբոնցիք, որոնք որոշած են բերդը գրաւել ի՛նչ գնով ալ որ ըլլայ, առանց մարդու և ռազմանիւթի խնայելու, մօտեցան գիշերանց ստուար ուժերով մեր դիրքերուն, և մեր աչ կողին դէմ ընդհանուր յարձակում բրին, ռազմագիտական ամէն ձեւ փորձելով.— ճակատին վրայ յարձակողական, երկու կողմերուն վրայ սպառնալիք, և մանաւանդ մեր եռեւը դառնալու ահարկու փորձ։ Այս կատաղի կռիւը տեւեց չորս օր իրարու վրայ։

«Բորթ Արթուրի պաշտպանները ամբողջ ա՛յդ օրերուն իրրեւ ճշմարիտ դիւցազուններ գործեցին։ Նոյն իսկ ոչ-պատերազմիկ բնակիչները մասնակցեցան կռիւին, և ո՛վ որ չէր կրնար զէնք շարժել, իր կարողութեանը համեմատ կ'օգնէր։ Կիները ջուր կը բերէին դիրքերուն վրայ, որովհետեւ արեւադարձային ամառութիւն մը կար։

«Ճաբոնցիք առաջ քշեցին իրենց բոլոր հրեաները, և չկար տեղ մը դիրքերուն վրայ, ինչպէս նաեւ ամէն կողմ, որ գնդակներով չծածկուէր, և երբ այսպէս կ'ըսեմ, չափազանցութիւն համարելու չէ, բառին կատարեալ իմաստով, գեւերները ծածկուած էին գնդակներով, որպէս թէ կարկուտ տեղար երկինքէն։ Երբեմն երբեմն ամբողջ բերդը անյայտ կ'ըլլար պայթումներու մոխին մէջ։ Սակայն ո՛չ մէկը հանգչեցաւ, և ո՛չ մէկը վհատեցաւ։ Հսկաներու կռիւ մըն էր։ Ռուս հրամատարներուն քաջալերական աղաղակները քամնելի էին. Ճաբոնական պանզա՛յները և ռուսական հուրրա՛ները զիրար կը խաչաձեւէին։ Զեմ կարծեր որ պատերազմի տարերքներուն մէջ ա՛յսքան մոլեգին կռիւներ արձանագրած ըլլան։ Ռուս զինուորները ա՛յն ատիճան այլայլմէ եղած էին որ երբ զօրավար Սթէօսէլ թարմ զօրքեր կը ղրկէր, երեք օր կռուողներուն և յագնութենէ կորաքամակ եզողներուն տեղը անցնելու համար, ասոնք կը մերժէին, և իրենց կամքով կը մնային իրենց դիրքերուն վրայ։ Սոսկալի էր տեսարանը։ Ո՛չ հաց կ'ինար մտքերնին, ոչ ջուր։

«Աչ կողին վրայ ամէն կողմ ետ մղուելով, թշնամին վայրենական հանդարտութենէ մը օգուտ քաղեց և մեր զինուորներուն ծայրայեղ յոգնութիւնն ալ հաշուելով, ուղղուեցաւ Գոյլի հռչակաւոր բլուրներուն կողմը, խորամուխ կրակի մը միջոցաւ թնդանօթահարելով մեր մէկ գունդը։ Հինգ Ճաբոնական զօրաբաժիններ առաջ կը քալէին բաց դաշտի մը վրայ, իրենց բազմապատիկ վաշտերը անջրպետելով մինչեւ հեռաւոր հորիզոնը։ Մերինները պաղարիւնութեամբ սպասեցին անոնց, և ընդունեցին ա՛նպիսի արիութեամբ, որ արդարեւ պատիւ կը բերէ Ռուս զինուորին։ Բայց Ճաբոնցիք քաջութեան կողմէ բնաւ վար չէին մնար մերիններէն։ Այս յարձակման անձամբ կը հրամայէր Մարէշալ Օեամա։ Ճաբոնական գունդերուն գլուխը կը գտնուէին կայսերազուն իշխաններ, հինաւուրց զօրավարներ, վերջապէս բոլոր այն մեծահռչակ Ճաբոնցի ջոջերը և անհատները, որոնք վերջին ճակատամարտներուն մէջ նշանաւոր հանդիսացած էին դիւցազնութեամբ, յամառութեամբ և ճարտարութեամբ։ Իրենց հրեաներին, որ դեռ երէկ նոր ռազմանիւթեր ստացած էր, առանց հաշուելու կ'ըսպասէր զանոնք։

«Մեր դիրքերը չատ լաւ ամրացած էին և չատ լաւ ընտրուած էին զօրավար Քոնարաթէնքոյի կողմէ, և եթէ տեղի տուինք Ճաբոնական ահեղ զօրութեան առջեւ, մեր կորուստներն եղան միայն 40 սպայ և 1,800 զինուոր սպաննուած, մինչ Ճաբոնցիներուն կորուստները կը հաշուուին 9,870 հոգի սպաննուած, բայց չափազանցութիւն կը թուի ինծի։ Բայց ամէն պարագայի մէջ ստոյգ է թէ չատ մարդ կորնցուցին։ Շատ մը Ճաբոնական դիակներ մեր դիրքերուն վրայ ինկած էին, ինչպէս նաեւ վիրաւորներ։ Զօրավար Սթէօսէլ իսկոյն կանչել տուաւ բերդին բոլոր բժիշկները, որոնք դարմանեցին Ճաբոնցի վիրաւորները, բայց բերդին մէջ անօգուտ բերաններ կերակրելու անկարող ըլլալով, թոյլ տուաւ որ իրենց հայրենակիցները հաւաքեն ու տանին զանոնք։»

ՍԱՆԱՏՕՐԻ ազդը տեսէք Դ. երեսին մէջ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊՈՊԹՍԹԱ ԵՒ ՔՆԹՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՃԱՐՁԱԿՈՒՄ ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ

ԱՆԸՆԴՀԱՏ ՌՄԲԱԿՈՇՈՒԹԻՒՆ

10,000 ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏ

ՃԱՐՈՆՑԻՔ ԿԸ ԴՐԱՒԵՆ ԱՆՇԱՆՁԱՆԸ

ՔՈՒՐՕԲԱԹՔԻՆ ՄՈՒՔՏԷՆ Կ'ԱՊԱՍՏԱՆԻ

ՆԱՒԱՑԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ ԵՒ ԳՐԱՒՈՒՄՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Օգոստոս.—Շանկայէն Տէյլի Թէլէկրաֆի կը հեռագրեն թէ պաշարման սկիզբէն ի վեր, Բորթ Արթուրի մէջ ռուսական կորուստները 10,000 հոգի կը հաշուուին, վիրաւոր և սպաննեալ։

ԹՈՒՐԻՕ.—Ռիւթէր կը ծանուցանէ թէ Ճաբոնցիք երէկ գրաւեցին Անշանսանը որ Հայչէնկի և Լիաօեանկի կէս ճամբան է։ Միւս կողմէ, Ռուսերն ալ իրենց կարգին Մուքտէն քաշուեցան։

ՎԻԵՆՆԱ— Տակաւ կը հաստատուի թէ Քուրօբաթքին Մուքտէն կը քաշուի։ Լիաօեանկէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ վիրաւորներու հիւանդանոցները, ինչպէս նաեւ ոչ-պատերազմիկ բնակիչներն ալ Մուքտէն քաշուած են։

ԼՈՆՏՈՆ.—Բորթ Արթուր անընդհատ կը ռմբակոծուի։ Ճաբոնցիք քայլ առ քայլ առաջ կ'ընթանան։ Կ'սպասուի որ Ռուսաց ձեռք դանուած բուն բերդերուն վրայ յարձակումը այսօր սկսի։ Բորթ Արթուրէն եկող չինական առագաստանաւի մը ճամբորդները կ'ըսեն թէ Ճաբոնցիք գրաւեցին Հանչոնկչէնկի բերդը, որ քաղաքէն հազիւ մէկ քիլոմէթր հեռու է։

ՇԱՆԿԱՑ.—Ճաբոնական հիւպատոսը ծանոյց տեղական իշխանութեան թէ ճաբոնական որմիզը այս նաւահանգիստը գտնուող ռուս մարտանաւերը պիտի գրաւէ, եթէ ասոնք չճամբուին կամ զէնքնկեց չըլլան։ Կառավարիչը որոշեց թոյլ տալ Ասքօյս յածանաւին և Կրօսովուա թորփիլահալածին որ մինչեւ ամսոյս 23ը մնան, նորոգութեանց համար։

ՋԻՆԿԹԱՈՒ. — Ռուս սպաներ կը պատմեն թէ սպանեալ ծովակալ Վէթէֆթի վերջին հրամանն էր, անսալ Զարին հրահանգներուն, որ էր ա՛լ չդառնալ Բորթ Արթուր։

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆ.—Արտաքին գործոց նախարար Մր. Հէյ, հեռագիր մը ստացաւ ծանուցանող թէ, անունը և եկած տեղը անծանօթ նաւ մը գրաւուեցաւ Ճաբոնական 7 թորփիլահալածներէ, երբ Զիֆուի նաւահանգիստը մտնել կ'ուզէր։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.—Ռուս հեռագրական գործակալութիւնը Մուքտէնէ կը տեղեկանայ թէ Նովիէ յածանաւը Սախալեան կղզիները ժամանած է և Տիանա յածանաւն ալ Սայկօն (Քօչէնչին)։

ՋԻՖՈՒ.—Չհաստատուած զրոյցի մը նայելով, Ճաբոնցիք որպէս թէ դարձեալ ետ մղուեր են Բորթ Արթուրի մէջ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Նիքոլա Զարը հեռագիր մը ուղղեց զօր. Սթէօսէլի պաշտօն յանձնելով անոր չնորհաւորել և չնորհակալ ըլլալ Բորթ Արթուրի պահակազօրաց և բնակիչներուն, օգոստոս 9ի և 10ի կռիւներուն մէջ իրենց յաջողութեան համար։ Զարը կը վերջացնէ ըսելով թէ, Ինք քաջ համոզուած է որ զօր. Սթէօսէլ պատրաստ է պահել ռուսական զինուց փառքը, անվերջ յամառութիւնով մը դիմադրելով թշնամիին։

ՄՈՒՐՏԷՆ.— Զարեւիչին ծննդեան առթիւ, մեծ դուքս Պորիս Վլատիմիրովիչ Բեթերսպուրկ պիտի երթայ զինուորական պատուիրակութեան մը գլուխը անցած։ Ցեսոյ պիտի դառնայ Ծ. Արեւելքի պատերազմի վայրը։

ԲԱՐԻԶ.— Էֆօ տր Բաուիի խօսքին նայելով Զարեւիչ Ալէքսիսի կնունքը սովորական փայլով չպիտի կատարուի։

—Զրոյց կը շրջի թէ ծովակալ Թոկոյի գտնուած Միհազա զրահաւորը ընկղմեր է եղեր անցեալ օրուան նաւամարտին մէջ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Մեծ դուքս Սերիլ, որ ժամանակէ մը ի վեր Քօպուրկ կը գտնուի, Մանչուրիա պիտի դառնայ պատերազմին մասնակցելու։

ԲԱՐԻԶ. — Բալլատա զրահաւորին համար երկու զրոյց կայ։ Ճաբոնական աղբիւրէ կ'ըսեն թէ անպատճառ ընկղմած է, մինչ Զինացիք հաւատացնել կ'ուզեն թէ Բորթ Արթուր դարձած է։

—Ճաբոնցիք մեծ կորուստներ տալէ ետք գրաւեցին բերդաքաղաքին արտաքին երկու ամրութիւնները և չինական հին նաւարանը։

***

ՋԻՖՈՒ, 19 Օգստ.—Զօր. Սթէօսէլ մերժեց ո՛չ միայն ճաբոնական առաջարկները բերդաքաղաքին անձնատուութեան համար, այլ և երեք օրեայ զինադադարի մը խնդրանքը, մեռեալները թաղելու համար։ Ճաբոնցի բանագնաց սպան, որ յանուն Միքատոյին, զօր. Սթէօսէլի յանձնեց վերոյիշեալ պահանջումները, յոյժ քաղաքավար ընդունելութիւն մը գտաւ։ Օգստ. 14ի և 15ի ճակատամարտները Օգստ. 17ի առտուն վերսկսան։ Ռուսաց աջ թեւին կողմը Ճաբոնցիներուն գրաւած բերդերը երկու հատ են, այն է թիւ 3 և 4 բերդերը։ Հոս հասնող փախստականներ կ'ըսեն թէ Բորթ Արթուրի մէջ զօր. Քուրօբաթքինի կողմէ ղրկուած օգնական զօրքերու կը սպասեն, որոնք 15 օրէն պիտի հասնին եղեր։

ԹՈՒՐԻՕ.—Օվազնի ձեւով ռուսական թնդանօթակիր մը ականի մը զարնուելով, ընկղմեցաւ։

ՄՈՒՐՏԷՆ.—Կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ պատերազմի բովանդակ թատերաբեմին վրայ։ Հարաւային ճակատին վրայ, Ճաբոնցիք ետ կը քաշուին դէպի Հայչէնկ։ Արեւելեան ճակատին վրայ, 27 վերադ հեռի են Լիաօեանկէ։ Ցառաջապահները 5 վերադ միայն հեռի են իրարմէ։ Ամէն օր թեթեւ ընդհարումներ տեղի կ'ունենան։ Օրէ օր ճակատամարտի մը կը սպասուի։

ՔՐՈՆՇԹԱՏ.—Պալթիկի նաւատորմէն 11 մարտանաւեր, փոխադրանաւերու ընկերակցութեամբ, մեկնեցան անծանօթ տեղ մը։ Ընդհ. հրամատարը Սեպտ. 3ին պիտի մեկնի Ծ. Արեւելք։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.—Պալթիկի նաւատորմին մէկ մասը իրօք մեկնեցաւ, բայց ոչ թէ Ծ. Արեւելք երթալու, այլ բաց ծովու մէջ փորձեր կատարելու համար։

* * *

ԲԱՐԻԶ, 20. — Ռուսն մրրիկ մը ծագեցաւ Ամերիկա, Սէն-Լուիի մէջ և անագին վնասներ պատճառեց։ Միջազգային ցուցահանդէսին վարչութեան մեծ չէնքը փլաւ, 3 հոգի սպաննուեցան և 60 հոգի վիրաւորուեցան։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Միխայիլ մեծ դուքսը նշանուեցաւ Քարատովի իշխանին աղջկան հետ։

ԲԱՐԻԶ.—Նախագահ Լուպէի պզտիկ տղան ծանր հիւանդ է։ Իտալիոյ թագաւորը որպիսութիւնը հարցուց։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԹԱՂԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մայր Եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը անակնկալ գողութեան մը առթիւ գտաւ ինքզինքը։ Աստուածածնայ պատկերին առջեւ դրուած գանձանակէն 3—400 ղրուշի գողութիւն մը եղեւաւ։ Կ'ըսեն թէ գործուած է բոլորովին նորօրինակ ճարպիկութեամբ մը, Գողը զոր կարելի չէ եղած գտնել, թուչուն որսալու յատուկ kofuk մը կ'իջեցնէ եղեր գանձանակին դրամին ձգելիք ծակէն դէպ ի վար, ուրկէ մէկիկ մէկիկ կը քաշէ եղեր դրամները կատարեալ համբերատարութեամբ։ Էօֆսէն գանձանակին մէջ գտնուած է։ Միւս կողմէ կ'ըսեն թէ գանձանակին պտուտակները քակուած են և այնպէս տեղի ունեցած է գողութիւնը։ Ի՛նչ միջոցով ալ որ եղած ըլլայ, գողութիւնը գողութիւն է, մանաւանդ որ կարելի չէ եղած ստուգել թէ Բրիստոսի ո՞ր թուականէն ի վեր սկսած է գործուիլ այս հրաշագործութիւնը։

Թաղ. Խորհուրդը նոր դրութեամբ մը չինել տալ որոշած է գանձանակները։ Ուրիշ թաղերու Թաղ. Խորհուրդներէն ալ կը խնդրուի այդ նոր միջոցով չինել տալ գանձանակները, ժողովուրդին 10 փարանոցներով հաւաքուած դրամները ասանկ գողութեան մը զոհ չտուած։

Ամէնէն դրականը սակայն այն է թէ երբ պիտի ազատինք այս գանձանակներու, պնակներու անվերջ շարքէն որոնք ողողած են հրապարակը և եկեղեցիին մէջ, բակը, շուկան, սրճարանը, գործատեղիք կուգան կը պաշարեն զքեզ, և ամէնէն ցաւալին՝ տրուած դրամներուն մեծ մասերն ալ իրենց նպատակին չեն հասնիր։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ հայրը երէկ իր բնակարանը մնաց և զբաղեցաւ գրական աշխատութիւններով։

ՊԱՊԱԿԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿ Մօնսէնեօր Պօնէթթիի յուղարկաւորութեան առթիւ այսօր Ս. Պատրիարք հօր կողմէ, Պատր. փոխանորդը, ընկերակցութեամբ Թէսճեան էֆէնտիի, ներկայ պիտի գտնուի եկեղեցի։ արարողութիւնները։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷ պատօնապէս ծանուցուեցաւ Բաղէշի առաջնորդ Տ. Եզնիկ Ծ. Վ.ի թէ՝ Մշոյ առաջն. փոխանորդ Տ. Վարդան Վ.ի ներկայութիւնը Ս. Կարապետ վանքին մէջ, վանական գործերու կարգադրութեան համար, անհրաժեշտ դատուած ըլլալով, պէտք է որ իրեն տեղ յարմար քահանայ մը փոխանորդ կարգելով Բաղէշի մէջ, անմիջապէս մեկնի Մուշ՝ վարելու համար վիճակային գործերը, ըստ որում կեդր. Վարչութեան որոշմամբ իրեն յանձնուած է Մուշի վիճակաց եկեղեց. և կրթ. գործերու կարգադրութիւնը։

ՋՈՒՆԴԵԱՆ ԿՏԱԿԻ Ցանձնաժողովը շաբաթ օր իր վերջնական նիստը գումարեց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, ի բացակայութեան Ս. Պատրիարք Հօր։ Թեկնածու սահերուն մրցման քննութիւնը վերջացած ըլլալով, ժողովը քննութեանց արդիւնքը մասնաւոր տեղեկագրով մը Իզմիրեանց Ցանձնաժողովին ղրկեց։ որովհետեւ կտակին տրամադրութեան համաձայն, վերջնական ընտրութիւնը յիշեալ Ցանձնաժողովին վերապահած է։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատր. փոխանորդ Տ. Գէորգ եպս. շաբաթ օր Երուսաղէմի հայուական խնդիրներուն առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ս. Պատրիարք հօր հետ։

Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ, ինչպէս գրած էինք, անցեալ կիրակի օր Պանտրմայի մէջ քարոզելէ և պատարագելէ վերջ, Հայ գիւղ մեկնած էր։ Ն. Սրբազնութիւն, օգոստոս 5ին, Քիրմատի գացած է քահանայական ձեռնադրութեան համար, ուրկէ վերջ Պանտրմայի ճամբով պիտի վերադառնայ Պոլիս։

ԿԻԼԻԿԻՈՑ Ամեն. Ս. Կաթողիկոսը Այնթապէ հեռագրով փոխադրած չնորհակալութիւն յայտնած է Ս. Պատրիարք հօր, որ Ն. Ամենապատուութեան եղբօրը մահուան առթիւ ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած էր։

ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ունեցանք շաբաթ օր։ Հազիւ 16 տարեկան պատանի մը ներկայացաւ Խմբագրատուն, ձեռքը ունենալով ոլորուած թուղթ մը, զոր մեր միջոցով Իզմիրի նորընտիր առաջնորդ Գեր. Տ. Եղիշէ Սրբազանի ներկայացնել կը բաղձար, յարգանք մը ընծայելու համար Ն. Սրբազնութեան, իր համեստ նուէրովը։ Բանալով տեսանք որ, Եղիշէ սրբազանի շատ յաջող մէկ պատկերն էր, սեւ մատիտով մեծցուած, լուսանկարէ մը։ Գծագրողը, Պր. Յովհաննէս Թախախեան, Բալուցի, ուսանող Գեղարուեստից վարժարանի Ա. կարգին, և նախկին ընթացաւարտ Եսի-Դուլէի Ս. Յակոբայ Որբանոցին, իր նկարին մէջ ցոյց կուտայ մեծ յաջողութիւն մը, ինչպէս նաև նկարչական իրական և կանխահաս կարողութիւն մը՝ որ մշակուելով հաւատաք կը ներշնչէ մեծ առաջդիմութիւններ տալու։ Կը շնորհաւորենք Պր. Թախախեանը, որ իր համեստ դիրքովը, ուզած է իր ձեռքին աշխատութիւնովը իսկ պատրաստած գործով մը՝ սրբազուն յարգանք մը ընծայել Արմաշի դպրեվանքին նախկին սիրելի Վիրատեսուչին։ Բաղալերութեան համար ուղղելէ ետքը իրեն այս քանի մը տողերը, կը բաղձանք որ իր անխոնջ յարատեւութիւնը զինքը նկարչական արուեստին մէջ հասցնէ բարձր դիրքի մը։ Մանաւանդ մեր գնահատութիւնները հաստատելով, շատ աւելի բարձր դրոշաթիքներով խօսեցաւ անոր յաջողութեանը մասին, ինչ որ կրնանք չնորհաւորելի կը դարձնէ հմակերելի ուսանողին գործը, և իր մտածումը՝ գովելի։

ԱՂԹԱՄԱՐԷՆ Պատրիարքարան կը գրեն թէ Քննիչ յանձնաժողովին անդամները՝ Աւետիս Թէրզիպաշեան, Վարդան Գալճեան և Աբրահամ Աղվանեան, նախագահութեամբ առաջնորդ Տ. Սահակ եպս.ի, Յուլիս 9ին Աղթամար երթալով, ինչպէս գրած էինք առջի օր, աշխատին 1901 մայիս 1էն սկսեալ մինչեւ 1904 տարւոյ Յուլիս 10ը՝ ամբողջ ելքն ու մուտքը քններ, ցուցակներ և տեղեկագրեր պատրաստեր, վանքի գոյքերը, իրեղէնները, և անանձնագիրները աչքէ անցուցեր, կարգ մը բողոքագրեր քններ և Աղթամարայ ու Նարեկայ վանքերուն մէջ տեղի ունեցած չնութիւններ գտեր և չորս օր հոն մնալէ վերջ վերադարձեր են Վան։

ՎԱՆԱՑ առաջ. տեղապահ Տ. Սահակ եպս., որուն յանձնուած է Լիմ առնպատի տեսչութիւնը, հոն գացած է և վանական ինչ ինչ գործեր կարգադրելէ վերջ վերադարձած է Վան։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ արձանագրութեանց դիւանի տեսուչ Մկրտիչ էֆ. Մելիքեան երէկ Նիկոմիդիա մեկնեցաւ, Պատրիարքարանի վերաբերեալ ինչ ինչ գործերու տնօրինութեան համար։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ սակէ առաջ հրահանգ տրուած էր Տրապիզոնի Ա-

ռայնորդական ընտրութեան, բայց ժողովականներու գիւղացնացութեան պաճառաւ առայժմ ընտրութիւնը յետաձգուած է։

ԹՕՆԷՊՈԼՈՒԷՆ Տ. Աբիսողոմ քահանային վերադարձը խնդրած են, բայց որովհետեւ Տ. Աբիսողոմ հիմայ Պապա Տաղ (Ռումանիա) կը գտնուի, Պարիսարքարանէն պատասխանուեցաւ որ ուրիշ կերպով հոգան քահանայի մը պէտքը։

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ աղջկանց վարժարանի հիմնադիր տնօրէն Յովհաննէս էֆ. Փալագաշեան հրապարակ հանեց դասագիրքերու նոր շարք մը, բոլորովին մանկական։ Այդ գիրքերն են, Պզտիկներուն աշխարհագրութիւնը, Պզտիկներուն բուսագիտութիւնը, Պզտիկներուն երգարանը պատկերազարդ, ինչպէս նաեւ Տարրական աշխարհագրութիւն քարտէսներով։ Այս գիրքերը նպատակայարմար և խնամոտ կերպով պատրաստուած են և յատուկ են մանկապարտէզներու, ծաղիկոցներու, և նախապատրաստական կարգերու։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

20 Օգոստ. 1904

Ֆրանս. 3% Français)	98 22
Ռէնտի (Tab. Turcs)	384 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	87 27
Երկաթուղի (Lots Turcs)	123 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	567 —
Թրանսվալ (Transvaal)	99 —

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՔԱԹ

Ումուրը մէմուրիյէթինի հիւսնը իֆա իթմէքտէ օլմալարընա մէպնի Մէքթէպը Սուլթանի թարիխ մուալիմի իզզէթլու Յուլհաննէսեան էֆէնտիյէ թէրֆիին բիւթպէի Սանիյէ սընիֆ սանիսի թէվֆիհ պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՀԻՖԱԶԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

ԴԱՄԱՍԿՈՍ-ՄԱԱՆ ԳԻՇԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ ԱՐՏՕՆԱՏԷՐԻՆ Ա. ՆԱՄԱԿԸ

4 Օգոստոս 1904 Դ.

Կայս. «Իզմիր» յածանաւը

Զորեքշաբթի իրիկուն երբ առաջին անգամ կայս. Իզմիր յածանաւը ոտք կոխեցի, անբացատրելի յուզում մը և պատկառանք մը գրաւած էր սիրտս։ Բարձր պատուիրակութեան ուղեկցելու շնորհը այն թանկագին երջանկութիւններէն է որոնց մարդ հազիւ առիթ կ'ունենայ կեանքին մէջ արժանանալու։ Շոգենաւին նաւապետը բարեկիրթ և ազնիւ սպայ մը խիստ փափկանկատութեամբ կը հարցնէ անունս և իմ պատասխանիս վրայ, աչքը ձեռքի ցանկին վրայ պտտցնելէ ետք կը հրաւիրէ զիս պաշտօնական հիւրասիրութեամբ։ Երբ ներս կը մտնեմ, կը հանդիպիմ բազմաթիւ ծանօթ դէմքերու և վաղեմի պաշտօնակիցներու, որոնց ընկերակցութեամբ կը շրջագայինք շոգենաւին մէջ։ Իզմիր յածանաւը սովորական շոգենաւներէն չէ։ 1500 թոնս տարողութիւն երեք հարիւր երեսունը ուժ ոգի երկայնք, և երեսուն ու կէս ոգի լայնք ունի։

Իր հիանալի կերտուածքով, մէկ քանի սրահներով, ու չքեղութեամբը շոգենաւէ մը աւելի ապարանքի մը երեւոյթը ունի, որուն ամէն կողմը կը ծփան մաքրութիւնը, ճոխութիւնը և յարդարանքը։

Անմիջապէս կ'իջնեմ Քամարան, որ ընդարձակ սրահ մըն է կահաւորուած թաւիշէ, նուրբ բազմոցներով, օթոցներով, և վենետիկեան հայ հայելիներով։ Ընդարձակ սրահը կը հովանաւորէ Օսմ. Թուղթան դափնիներով պճնուած։ Սրահին մէջ մահոնէ երկար սեղան մը՝ որուն երկու կողմերը տեղ տեղ կէտկիտած են ճարտնական սիրուն թաղարներ՝ իրենց մէջ ունենալով արեւադարձային գեղեցիկ ծաղիկներ։

Նաւապետը իւրաքանչիւր ուղեւորին տրամադրութեան տակ կը դնէ իրեն յատկացուած խցիկներ և Մանզումէի Արտոնատէրը կը հրաւիրուի թիւ 10 խցիկը՝ որ հանգստաւէտութեան ամէն պայմանները կը պարունակէ իր մէջ։ Ընկերուղենիէ կոկիկ մահճակալ մը, մաքուր ու փափուկ անկողինով մը յարդարուած։ Լուացարան մը և արդուզարդի ամէն պիտոյք։ Ինչ որ սակայն ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ, այս ննջարանն իսկ օրինակելի մաքրութեան մը մէջ կը ծփայ։ Գոյներու հոն տեղաւորելէ ետք, կրկին կելնեմ կամրջակը ուր առաջին անգամ ուշադրութիւնս կը գրաւէ գեղարուեստական սքանչելի սրահ-վակոն մը՝ որ յատկապէս Արքունի Նաւարանին մէջ պատրաստուած է Համիտիէ—Հիճազ երկաթուղիին վրայ երթեւեկելու համար։

Վակոնին երկու կողմերը զարդարուած են կայս. Թուղթայով, որոնց քով գրուած է Համիտիյէ Հիճազ Թիմուր եոլը ոսկետառ վերտառութիւնը։ Այս սրահ-վակոնը հինգ բաժանումներ ունի, որոնց երկուքը առաջին և երեքը երկրորդ կարգի ուղեւորներու յատուկ։ Ամբողջը կահաւորուած է Հէրէքէի կայս. գործարանին թանկագին կերպասներովը։

Յետոյ կ'անցնիմ ճաշասրահը որ ընդարձակ սալօն մըն է և մէջտեղը դրուած երկար ճաշասեղանը զարդարուած է նմանը չտեսնուած skfonով։ Իւրաքանչիւր ուղեւորի սպասը դասաւորուած է մասնաւոր ձեւով մը, որ ամենաճարտար սեղանայարդարներուն իսկ նախանձը կրնայ շարժել։ Անձեռոցներուն ծալքը, պատառաքաղներուն, դգալներուն և դանակներուն կազմած եռտանիները, բիւրեղեայ գաւաթներուն, յախճապակեայ պնակներուն, սրուակներուն զուգընթաց շարքը հիացման մէջ կը խորասուզեն ուղեւորները։

Մայրաքաղաքիս ամէնէն հաղուագիւտ ծաղիկներէն կերտուած երեք գեղակերտ փունջեր կը զարդարեն սեղանը որուն վրայ կարգաւ գրուած է իւրաքանչիւր ուղեւորի յատկացուած տեղը, մասնաւոր ճաշացուցակներով։

Շոգենաւը դեռ ժամանակ ունի մեկնելու։ Ուղեւորները հետզհետէ կը հասնին իրենց բարի երթ մաղթողներու ընկերակցութեամբ և ամէնուն երեսին վրայ ժպիտն է որ կը փայլի։ Շոգենաւին ամէն կողմը կը պատիմ։ Աչքս կը յառեմ դէպի խոհանոցը ուր ամբողջ սպասները տիպար մաքրութեան մը մէջ կը փայլին։ Երեսունի մօտ խոհարարներ իրենց օգնականներով կ'աշխատին Արքունի Նաւարանի սեղանայարդարին հսկողութեան տակ։ Ամբողջ ուտելեղէնները, պտուղներն ու միրգերը կայս. խոհանոցին անօրէն Մազհար պէյի միջոցաւ ցերեկուընէ իսկ ղրկուած են շոգենաւ և մառաններու մէջ տեղաւորուած։

Ժամը 10ին ամբողջ ուղեւորները լեցուած էին շոգենաւ և բարձր պատուիրակութեան անդամներն ալ եկած իրենց պատուոյ տեղերը գրաւած։ Շոգենաւը ճամբայ ելաւ նոյն պահուն, որուն մանրամասնութիւնները արդէն գրած պէտք է ըլլան Մանզումէի խմբագիրները։

Շոգենաւը Օրթագիւղի առջեւէն գլուխը դարձուց դէպ ի Մարմարա ու սկսաւ ատիճանաբար արագացնել ընթացքը։ Կեանքիս մէջ այսչափ բանաստեղծական երեւոյթի մը չէի հանդիպած։ Ծովը հանդարտ ու հեղիկ, դէմքերը զուարթ ու ժպտուն, սիրտերը ուրախ, օդը մեղմ, և երկինք ջինջ ու պայծառ։ Շոգենաւին գնացքը գեղազարդուած հարսի մը երեւոյթը ունի։

Ուղեւորները սիրալիր տեսակցութիւններու բռնուած են խումբ խումբ, մինչդեռ պատուիրակութեան նախագահն ալ Վսեմ. Թուրխան փաշա կը բարեհաճի խօսակցիլ իւրաքանչիւրին հետ։ Կարգը ինձ կուգայ։ Ն. Վսեմութիւն քանի մը համակրական բառեր կ'ուղղէ և անմիջապէս ձեռքերս բանալով կը սկսիմ բարեմաղթութիւններ ընել մեր սիրեցեալ Վեհապետին արեւշատութեանը համար, Որուն բարձր շնորհներուն կ'արժանանայ միշտ, ինչպէս մեծազոր Կայսրութեան ամէն մասը, նոյնպէս ալ Մամուրը։ Պաշտօնակիցներս ալ կը ձայնակցին այս բարեմաղթութիւններուս և ամէնքս միաբերան կը կրկնենք «Բատիշահըմ չօք եաշա»։

Ժամը 12ին, հարիւրապետ Ահմէտ էֆէնտիի հրամատարութեան տակ գտնուած զինուորական երաժշտախումբը սկսաւ Համիտիէ քայլերգը նուագել, զոր բոլոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս։ Գիշերուան ժամը մէկուկէսին ճաշի զանգակը հնչեց և ամէնքս մէկ իջանք ճաշարան։ Ամբողջ շոգենաւը ինչպէս նաեւ սրահները ու մասնաւորաբար ճաշասրահը ողողուած էր ելեքտրական լոյսերու յորդ հոսանքով մը որուն ցոլքերուն տակ ակնախտիղ երեւոյթ մը կ'առնէր սեղանը։ Դրախտային կեանք մը աւելի քան աշխարհիկ ուղեւորութիւն մը։ Սեղանայարդարները վերջին ծայր մաքուր հագուած բարեբոնած կանգնած են որահին ամբողջ երկայնութեամբը։ Իւրաքանչիւր ուղեւոր իրեն համար յատկացուած տեղը կը բազմի և կը սկսի ճաշը անլուր ոգեւորութեամբ։

ՃԱՇԱՑՈՒՑԱԿ

Աղանդերներ.— Սարսէյա, սալաքաներ, պանիր, բուրեղ։

Մրգեղեն.— Սալոր, խաղող, ձմերուկ, սեխ, տանձ, դեղձ։

Ապուր, վառեակ, պուս բանձ, պաղ միս, պամեա, պաթլիճան սիլֆմէ, բիլաձ, պաղպաղակ, լիմոնաս, եւ սուրճ։

Ճաշէն ետք, կրկին կամրջակ կ'ելնեմ վայելելու պայծառ երկինքին հմայիչ տեսարանը որ արտացոլալով հանդարտիկ ծովուն միապաղաղութեանը վրայ քաղցր երեւոյթ մը առած է։ Ուղեկիցներէս ոմանք կը ծխեն, ոմանք կը շրջագայեն, մինչ զինուորական երաժշտախումբը կ'սկսի աշխարհիկ կտորներ նուագել։ Պէտք է երեւակայել թէ գիշերուան այս խոր լռութեան մէջ ուր վերը երկինքը և վարը ծովուն անհունութիւնը կայ տարածուած, ո'րքան անուշ կը խօսի սրտերու զինուորական նուագախումբին նուագած հիացուցիչ կտորները, որոնց մէջ կայս. քայլերգէն ետք ամէնէն աւելի ազդեցութիւն կուտայ Մարշ Միլիթէրը։ Յետոյ հեռազհետէ կը փախուին եղանակները, և եւրոպական մեծ հեղինակներու երկերը կ'սկսին նուագուիլ։ Ցաշորդարար ի յայտ կուգան այսպէս Բոլքա, Վալս, և կտոր մըն ալ Քառմէն որուն ի լուր չկրցայ արցունքներս զսպել, այնչափ զգածուած էի։ Կը կրկնեմ նորէն թէ ըրածնիս ճամբորդութիւն մը չէ միայն։ Կարծես թէ հարսնեւոտն մըն ենք ուր ամէն մարդ՝ ուրախ, ամէն սիրտ զուարթ, չկրնար իր երախտագիտական զգացումները ծածկել և ամէն բերնէ բարեմաղթութիւններ կը բարձրանան մեր վեհ. կայսեր թանկագին կենաց համար։

Հիճազաբքի, 5 Օգոս.

Առտուն թեթեւ քունով մը կը արթննանք ու ժամը հինգ 11½ին, դրօշը կը պարզուի մեծ կայմին վրայ և զինուորական նուագախումբը կ'սկսի հնչեցնել Համիտիէ քայլերգը։ Հրացանաձիգ զինուորները, զինուորական օրէնքին համաձայն, բարեւի շարուեցան կարգաւ և երիցս կրկնեցին Բաշիշահըմ չօք եաշա բարեմաղթութիւնը։ Իմամ էֆէնտի մը խիստ սրտաբուխ աղօթք մը արտասանեց, բարեմաղթութիւններ ընելով կայս. արեւշատութեան համար և ամէնքս ձայնակցեցանք ջերմագին ամէններով։

Ժամը 2ին հասանք Զանազ Քալէ, և նուագախումբը սկսաւ կայս. Քայլերգը։ Տեսարանին վեհութիւնը անկարագրելի էր։ Զախակողմեան եզերքը մէկ գծի վրայ բարեւի կեցած էին եօթը հատ կայս. հսկայ և ահեղակուռ յածուորակներ, որոնց այս ամէնի շարքին առջեւ պատկառանքով զգածուեցանք ամէնքս ալ։ Վերէն բերդերը, ամրութիւնները կը հովանաւորէին այս գիւթական տեսարանը, մինչդեռ բերդերուն առջեւ, ամրութիւններուն վրայ, իրենց ամբողջ սպայակոյտին առաջնորդութեամբ կարգաւ բարեւի կանգնած էին զօրքերը։ Օսմ. դրօշը կը ծածանէր ամրութեանց վրայ ու վարը ծովուն վրայալ եօթը յածանաւերը դրօշազարդուած և զինուորները կամրջակներուն վրայ ելած կարգով բարեւի կանգնած էին։ Իզմիր անմիջապէս պարզեց բարեւի դրօշը և երեք անգամ ողջունեց ամբողջ յածանաւերն ու ամրութիւնները։ Ողջոյնի այս տեսարանին վեհութեան յիշատակը անջինջ պիտի մնայ ամէնուս ալ սրտին մէջ, որովհետեւ երբ բարեւները փոխանակուիլ սկսան, ամէնքս ալ զգածուած՝ չկրցանք զըսպել մեր յորդ արցունքները։ Կը ցաւիմ որ այս չքեղ տեսարանը իր նոյնութեամբը պատկերացնելու անզօր է գրիչս։ Առանց Զանաք Քալէի առջեւ կանգնելու, հազիւ նեղուցէն դուրս ելած՝ Ռուսական առեւտրական շոգենաւ մը դէմերնիս ելաւ որ անմիջապէս ողջոյնի դրօշները պարզելով բարեւեց, փոխադարձաբար բարեւ ընդունելով Իզմիրէն։

Ժամը 3ին կրկին նուագածութիւնք սկսան, գողտրիկ եղանակներով։ Ժամը 5ին ճաշի զանգակը հնչեց և ամէնքս իջանք ճաշարան որ այս անգամ բոլորովին նոր ձեւով մը զարդարուած էր։ Իրիկուան սպասներուն յաջորդած էին բոլորովին նորեր, տարբեր չքեղութեամբ, տարբեր շարքերով և տարբեր հմայքով, ամէնքն ալ զինանշաններով դրօշմուած։

Ինչպէս գրած էի, իւրաքանչիւր ուղեւորի տեղը նշանակուած էր մասնաւոր տոմսերու վրայ և հետեւաբար ամէն մարդ գիտէր արդէն իր տեղը ուր պիտի նստէր։

Առտուն արդէն ժամը մէկին իբրեւ նախաճաշ հրամցուած էին թէյ, կաթ, կարագ, պիսքիւիթ, սուրճ, բանի մը տեսակ պանիր։ Իսկ կէս օրուան ճաշերնիս էր օմլէթ, վառեակ, խորոված միս, բաթլիճան օրուրբա, ֆօթլեթ բանէ, բիլաձ, ռեվանի, խաղող, տանձ, տեսակ տեսակ մրգեղէններ, աղանդերներ եւ պաղպաղակ, սուրճ եւն., եւն.։

Երաժշտախումբը ճաշին տեւողութեամբը կը շարունակէր նուագել։

Նոյն օրը, հինգշաբթի, ժամը 10 ու կէսին Միտիլլին երեւցաւ։ Միտիլլիի արջեւ գտնուող կայս. մարտանաւերը ողջունեցին մուտքը Իզմիրի, որ փոխադարձաբար բարեւելով սկսաւ կամաց կամաց դէպ ի Նաւահանգիստ մտնել։ Կարելի էր բսել թէ Միտիլլիի ամբողջ բնակչութիւնը ընդ առաջ եկած էր Իզմիրի, բարձր պատուիրակութիւնը բարեւելու համար։ Ցամաքին վրայ խռնուած էր ամէն սեռէ ու հասակէ անթիւ ու անհամար բազմութիւն մը, մինչդեռ ծովուն վրայ կը ծփային որչափ որ տրամադրելի նաւակներ կային Միտիլլիի մէջ։ Ծովուն երեսը նորօրինակ տեսարան մը կը պարզուէր։ Այր մարդիկ, մաքուր հագուած կիներ, պաշտօնատարներ, հօճաներ, քահանաներ, զինուորականներ, վերջապէս ամէն դասակարգէ նմանը չտեսնուած բազմութիւն մը պարարած էր Իզմիրը, ուրկէ նուագախումբը դաշն կտորներ կ'ածէր շարունակ։ Թէ՛ Իզմիրի և թէ միւս զրահաւորներուն նաւազները «Բատիշահըմ չօք եաշա» կը գոչէին, որոնց միացող անհամար ձայները օդը կը թնդացնէին։ Շատեր իրենց ուրախութենէն կուլային։ Տեղւոյն կառավարիչը Կայիպ փաշա. Միտիլլիի առջեւ խարսխած նաւատորմին ընդհ. հրամատարը Էշրէֆ փաշա, Համիտիյէ, Մեճիտիյէ, Մեսուտիյէ յածանաւերուն հրամատարները՝ Սաատէթտին, Ռիզա և Հագգը պէյերը կայս. շոգենաւը գալով բարի գալուստ մաղթեցին։

Արշիպեղագոսի կուսակալ Վսեմ. Ապէտին փաշա տասը վայրկեան ետք, Իզմիր յածանաւը այցելութեան եկաւ։ Պատուիրակութեան նախագահ Վսեմ. Թուրխան փաշա ընդունեց զայն սանդուխին գլուխէն, ու առաջնորդեց սրահ ուր պատական բարձրաստիճան պաշտօնատարները ներկայացուց Ն. Վսեմութեան։ Մէկ ու կէս ժամու սիրալիր տեսակցութենէ մը ետք կուսակալ փաշան շոգենաւին կամրջակը ելաւ ուր ուղեւորներէ շատերուն հետ տեսակցելով, ամէնքս ալ շնորհաւորեց կայս. այս բարձր շնորհին արժանացած ըլլալնուս համար։

Գիշերը Միտիլլին ամբողջ լոյսերու մէջ ողողուած էր, նոյնպէս կայս. զրահաւորները. Իզմիր ևս արտաքոյ կարգի լուսաշարդուած էր և այս լուսավառութիւնները արժանաւոր փայլը կուտային այս հանդիսաւոր ուղեւորութեան։ Օդը խիստ նպաստաւոր էր, ծովը կը շարունակէր իր հանդարտութիւնը և ուղեւորներուն մէջ պզտիկ անհանգստութիւն մը զգացող իսկ չի կար։ Երեք պատուաւոր անձնաւորութիւնք ևս, Միտիլլէն ուղեկցած էին մեզ։ Գիշերուան ժամը երկուքին ընդհանուր խրախճանութիւններու մէջ Իզմիր մեկնեցաւ Միտիլլէն և յաջորդ առտու ուրբաթ 6 օգոստոս ժամը 1ին հասանք Իզմիր։

Ուրբաթ, 6 Օգս.

Այս սիրուն քաղաքը յածանաւին հասնելէն առաջ արդէն մեծամեծ պատրաստութիւններ տեսած էր զայն ընդունելու, քանի որ մենք դեռ Իզմիր չի հասած, հեռուէն սկսանք նշմարել անօրինակ բազմութիւն մը, քարափին ամբողջ երկայնութեամբը որ ֆէսերու, գլխարկներու, կնոջական փեսրազարդերու զարդուզարդերու և հովանոցներու ցուցահանդէս մը կը պարզէր։ Ուղեկիցներէս մէկուս դիտակը ձեռքս առի պահ մը և հիացաքանչ մնացի ծովեզերքը պարզուած տեսարանին եղականութեանը վրայ։ Բազմութիւնը այնքան խռնուած էր որ, ոչ կառք և ոչ հանրակառք կը բանէր։ Յածանաւը հազիւ երեւցած՝ նաւահանգստին մէջ գտնուող կայս. օտար նաւերը, առագաստաւոր նաւերը ու ամենափոքրիկ մակոյկներն իսկ իրենց դրօշները պարզեցին։ Ցընծութիւն, խինդ, ոգեւորութիւն թէ՛ ծովուն և թէ ցամաքին վրայ։

Իզմիր՝ նաւահանգիստ մտնելուն պէս, ողջոյնի դրօշը պարզեց և նուագախումբը սկսաւ Համիտիյէ քայլերգը։ Երբ քարափ մօտեցանք ամբողջ բազմութիւնը օտարազգիներն ալ միասին Բաշիշահըմ չօք եաշա մաղթանքը կրկնեցին։ Իզմիրի ընդ. հրամատար Թէվֆիք փաշա և նահանգին կուսակալին որդին կայս. Թիկնապահ ծովային գընդապետ Սայիտ պէյ, նաւահանգստին տեսուչը, ինչպէս նաեւ հեծելազօրաց գնդապետ Սաատդ պէյ և ուրիշ պատուական պաշտօնատարներ յածանաւ գալով բարի գալստեան այցելութիւն տուին։

Յետոյ այցելութեան եկան նաեւ նահանգային դատաւորը, քաղաքապետ էյրէֆ փաշա, թղթատարական վարչութեան տնօրէնը։ Շոգենաւը ածուխ առնելու վրայ է, քանի մը ժամէն պիտի մեկնինք։ Իզմիրէն ուղեկցեցան նաեւ մեզ Ահմէտ փաշա, Հաճի Շերիֆ փաշա, Հաճի Օսման պէյ, Գասապպէի երկաթուղիին քօմիսէր Շէմի, Խրտմէք լրագրի արտօնատէր Իպրահիմ, Անհնգկ լրագրի խմբագրապետ պէյերը և ուրիշներ։

Շոգենաւը լեցուած է այցելութեան եկող անթիւ, անհամար ժողովուրդով։ Բարեփին վրայ բազմութիւնը ալ աւելի առատացած է հիմա։

Ուտելեղէնի նոր մթերք մը առնուեցաւ Իզմիրէն։

Ժամը ցերեկուան ութին կը մտնենայ, և շոգենաւը կը պատրաստուի մեկնիլ դէպի Անթալիա։

Հայաձեւով գրած այս նամակս յանձնեցի Իզմիրի մեր եռանդուն Թըղթակից Ստեփան էֆ. Երկանեանի որ այցելած էր շոգենաւս։

Մեր ուղեւորութեան շարունակութիւնը և բացման հանդէսին մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդեմ թէ՛ հեռագիրով և թէ նամակով։

Սիրալիր բարեւներ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

Ց. Գ.— Շոգենաւը փոխած է իր ուղեգիծը, և ինչպէս կը հաւատանք, Անթալիայէն ուղղակի Պէյրութ պիտի երթայ առանց Հոռոդոս և Մերսին հանդիպելու։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ.—Իտալական թերթերը կը գրեն թէ Թուրքիոյ և Իտալիոյ միջեւ բարեկամական յարաբերութիւնները օր օրի կը սերտանան, որով երկու երկիրներուն առեւտրական գործառնութիւնները աւելի ընդարձակ և զարգուն հանգամանք մը կ'առնեն։

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ.— Դատական նախարարութիւնը գրեց Ոստիկանութեան պատրաստել ցանկը այն բանտարկեալներուն, որոնք իրենց պատժին երկու երրորդը լրացուցած ըլլալով, ազատ պիտի արձակուին Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին օրը։

ԹՈՒՐՔԵՒՊՈՒԼԿԱՐ սահմանագլուխին քննիչ զօր. Համտի փաշա անցեալ օր Սոֆիա գնաց։ Քննիչը տեսակցելէ ետք ներքին գործոց նախարար Մ. Բէթքովի հետ, մեկնեցաւ ուրբաթ օր։

ԹՆԱՆՕԹՆԵՐ.—Քրուբի զինարանին յանձնարարուած արագահարուած թնդանօթներէն 18 հատ Պոլիս բերուեցան, գերմանական Սամոռ շոգենաւով։

ՕՍՄ. ՁԻՆԵՐԵՐՈՒ ԹԱՆԴԱՐԱՆ.— Գրած էինք թէ, Կայս. Իրատէի մը համաձայն, օսմ. հին զէնքերու Թանդարան մը պիտի հաստատուի Նշան Թաշ, Մաչքայի զօրանոցին դէմը։ Այս Թանդարանին հիմնարկէքը պիտի կատարուի Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին օրը, օգոստ. 19։ Յատակաձեւը պատրաստուելով Վեհ. Սուլթանին մատուցուեցաւ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ բացուած օսմ. բժշկական վարժարանին 1320 տարուան պիւճէէն ղրկուեցաւ։

ԵԳԻՊՏՈՍ. — Խիվը հաւանաբար եւրոպական սեպտ. 2ին կամ 3ին պիտի մեկնի Տիվօնէ։ Էլ Շարք եգիպտական լրագիրը կը տեղեկանայ թէ Խիվը մտադիր է Պոլսոյ գործակատար անուանել Մահմուտ Շիւքրի փաշան։

ՊԱՊԱԿԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԻՆ ՄԱՀԸ. — Պոլսոյ պապական նուիրակ մօնսէնեօր Պօնէթթի ուրբաթ գիշեր մեռաւ։ Քանիմը տարիէ վեր արդէն ակար էր և իր սիրտի հիւանդութիւնը վերջերս ուստակացած էր։ Բիւրկները թէեւ Վիշիի ջերմուկները երթալ յանձնարարած էին, բայց հոս կը մնար Հայ-Հռոմէականներու նորկ. Պատրիարքին օծման համար։ Հանգուցեալը Լազարիաներու կարգէն էր, և 74 տարու։ 20 տարեկանին զինուորութեան մտաւ և Խրիմի պատերազմին մասնակցեցաւ։ Բայց կրօնական ըլլալու փափաք ունէր, ուստի մտաւ Ճենովայի աստուածաբանական համալսարանը և 1858ին քահանայ եղաւ։ Զանազան պաշտօններէ ետք 1877ին կարգուեցաւ Պոլսոյ պապական նուիրակ, զոր ցարդ կը վարէր։ Հանգուցեալը ունէր Ա. Օսմանիյէ, Ա. Մէճիտիյէ, Բ. Պատուոյ Լեգէոնի ֆրանսական, Ա. Երկաթեայ Թագ՝ աւստրիական, և Առիւծ եւ Արեւ պարսկական պատուանշանները։ Յուղարկաւորութիւնի պիտի կատարուի այս առտու, Բերայի Սէնթ-Էսբրի եկեղեցիին մէջ։

*** Մոնս. Պոնէթթի մահէն անմիջապէս ետք, փոխանորդ մոնս. Պորկօմանէրօ լուրը հաղորդեց կայս. Պալատ, նաեւ օսմ. իշխանութեանց, ֆրանսական գործակատար Մ. Պապոթի, օտար դեսպաններուն ու Պատրիարքարաններուն. հեռագրեց նաեւ Վատիկան և գաւառային եկեղեցիներուն։ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին կողմէ թարգմանի օգնական Պիւրհանէտտին պէյ այցելեցաւ Ձգեց հանգուցեալին Շիշլիի բնակարանը։ Բոլոր նախարարները, աւստրիական դեսպան Պ. տը Քալիչէ, Մ. Պապոթ, օտար դեսպանները և հոգեւոր պետերը իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին քառթով կամ հեռագիրով։

ՅՈՐԵՆԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը հրաման տուաւ բոլոր նահանգները, որպէսզի ցորենները փոխանակ լիպրայով ծախելու, օխայով ծախեն։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱՃԱԿՆԵՐԸ.—Սելանիկի թերթերը կը գրեն թէ, անցած կիրակի գիշեր Պուլկար աւազակախումբ մը Վուտինայի մօտ Պօտրումի վանքը մտնելով պահապանը սպաննելով փախեր են։ Օսմանիյէի մօտ ալ, Օսմ. զօրքերը հանդիպեցան զինեալ երկու աւազակներու, որոնց մէկը սպաննուեցաւ և միւսը բռնուեցաւ։

ՅԻՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանատան գործակատար Մ. Պապոթ, Հանր. Պարտքի վարչութեան նախագահ Կոմս Տ'Արնու և միւս պաշտօնատարները որոնք Զոնկուլդաք գացած էին, վերադարձան ուրբաթ առտու։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ աւարտեց ոստիկանական նոր կանոնագրին վրայ իր քննութիւնները։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ.— Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Օսմ. միացեալ պարաքին պարտաթուղթերուն տպագրութեան ատեն աւրուած կամ պատռուած օրինակները տեսրակի մը վերածելով պիտի ատորագրուին Բարիզ գտնուող Օսմ. յանձնաժողովին և նոտարութեան կողմէ, և յետոյ Պոլիս բերուելով պիտի ջնջուին։

ՀԱՑՏԱՐ—ԲԱՇԱՑԻ գիծին Պազարա նոր շոգենաւին յանձնումը կատարուեցաւ շաբաթ օր։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ընդհ. տնօրէն Տոքթ. Զանտեր Պերլին գնաց։

ՄԱԽՍՈՒՍԷՆ.— Կիրճի ընկերութեան շոգենաւերը քննելու և գնելու համար յանձնաժողով մը կազմուած էր։ Այդ յանձնաժողովն առաջարկեց որ Մախսուսէնն բոլորովին նոր շոգենաւեր գնէ Եւրոպայէ։

—Ծովային նախարարութիւնը որոշեց Մախսուսէի վարչութեան Խնայողական Մտուցիկը վերահաստատել և գործառնութիւնը զարգացնել։

ՀՐԴԵՀՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ.—Պետական Խորհուրդը յարմար չդտաւ ընդունիլ Զիլէնեի փաչայի այն առաջարկը, որով ապահովագրական ընկերութիւններէն տուրք մը և Պոլսոյ տուներէն տարին 30—40 փր. պիտի առնուէր, հրշէջ միջոցներուն կատարելագործման համար։ Խորհուրդը որոշեց այդ առթիւ հասոյթի նոր աղբիւր մը գտնել։

ՔՕԼԷՐԱՆ.—Պաղատատի և Պարայի մէջ քօլէրայի ճարակման դէմ մարտնչելու համար, Բժշկ. վարժարանի Պաքթերեօլօժիի Տնօրէն Համի փաշայի նախագահութեամբ գիտական յանձնաժողով մը պիտի ղրկուի։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ Համար, ինչպէս յայտնի է, ծնողքներու և զաւակներու ամսաթուշակները կ'ընդունուին և կը հաշուեկցուին։ Այդ որոշումը թոռներու ամսաթուշակներու համար ալ պիտի գործածուի։

ԵԳԻՊՏԱՑՈՐԵՆԻ ՄԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ. — Պոլսոյ առեւտրական թերթը կ'ըսէ թէ եգիպտացորենի մշակութիւնը եթէ քաջալերուի, կրնայ երկրին շատ կարեւոր հասոյթ մը ապահովել։ Յարդ, տարին 10 միլիոն քիլօկրամ, այսինքն 170,000 ոսկի արժէքով եգիպտացորեն կը ներածուի Թուրքիա, մինչ ընդհանուրը կ'արտածուի մէկ քառորդին չափ, 20,000 ոսկի արժէքով։ Երկիրը շատ յարմարութիւն ունի և արդիւնաւոր կրնայ ըլլալ, որով տեղական պէտքերու բաւելէ զատ, կարելի ալ է արտածել։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԱԲԱԹ ցորեկ, ժամը 3ին, Դաստգիւղ, Թիւլինիի ծովեզերեայ մեծ տունէն հրդեհ ծագեցաւ։ Շէնքը, որ 20 սենեակներէ կը բաղկանար, քիչ ժամանակի մէջ մոխիր դարձաւ կարասիներով։ Տունը և կարասիները ապահովագրուած են եղեր 2000 ոսկիի։

ԿԱՌԻՒ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ. — Օրթագիւղի փուռէն Թապլաքեար Ալիի հացի կառքը շաբաթ օր երբ տեղւոյն զառիվերէն կը դառնար, ձիերը խրտչեցան և սկսան սրարշաւ վազել։ Կառավարը Ալի, չկրնալով զսպել կատղած անասունները, վար գլորեցաւ և մահացու կերպով վիրաւորուեցաւ զանազան կողմերէն։ Ձիերը շարունակելով իրենց արշաւը, մտան գիւղին մուխթար չաքարավաճառ Մէհմէտ աղայի խանութը, կոտրեցին ապակեփեղկերը, ամանները և տակնուվրայ ըրին։ Հոն ձիերէն մին սատկեցաւ և միւսն ալ վիրաւորուեցաւ։ Շաքարավաճառը 60 ոսկի վնաս ունի։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Վ. ԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութենից կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԼՈՆՏՈՆ, 21 Օգոստ.—Վատիվոսթոք գացող «Նովիք» զրահաւորը Սախալեան կղզիներուն մօտ ճաքռնցիներուն կողմէ ընկղմուած է։

ԲԱՐԻԶ.—Ինքէուի մէջ ժանտախտ ծագած ըլլալուն լուրը կը հաստի Նիուչուանկէն։

ՄԱՆԱՎՈՐԴԻ ԹԵՐԹՕՆԸ 129

ԵՐԿՈՒ ՕՐՕՐՈՑՆԵՐԸ

ՎԷՊ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հեղինակ Թարգմանիչ
ԷՄԻԼ ԳԻԵՊՈՒՐ ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՔԷՃԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՊՔՕՆԿՔ

20.

Գուաեէ, Լիւսրոյներու ապարանքէն ելլելէ ետքը, ուղղակի գնաց միացաւ իր ընկերոջ, որ բոպէ մը իսկ աչքէ չէր վրիպեցուցած Բիէռ Ռիգառի ընկած տունը։ Գործաւորը ուշադիր զննութեամբ մը վերսին աչքէ անցուց իրենց դիրքերը, և յետոյ Թիպոյի դառնալով.

— Նոր բան մը կա՞յ, Թիպո, հարցուց։

— Դեռ ո՛չ, պատասխանեց Թիպո գոհունակ դէմքով մը, բայց առտուընէ ի վեր ոտքերս ջուր իջաւ։

—Հոգ չէ՛, յոգնութիւնիս պարապը չպիտի երթայ։ Մինակ, ծերուկը չելլէ՞ կարծէ թէ մենք կը դիսենք զինքը։

— Ձեմ կարծեր, վասն զի առտուընէ ի վեր քիթին ծայրն անգամ չցուցուց...։

Այս խօսքերը հազիւ արտասանուած էին, երբ Գուաեէ մէկէն ի մէկ սարսռաց և արմուկովը ընկերոջը Թեւին զարնելով.

—Մարդդ նայէ, ըսաւ հազիւ լսելի ձայնով մը։

Թիպո կամաց մը ետին դարձաւ և տեսաւ որ Ռիգառ փողոցին անկիւնէն կ'առաջանար աճապարանօք։ Երկու գործաւորները անմիջապէս ճարտարուրեցան, և գլխարկին ճակատուն վրայ ծռած, սկսան յամրաքայլ հետեւիլ անոր։ Բայց ծերունի ստահակը չատ արագ կը քալէր հիմա, ձեռքերը գրպանը դրած և գլուխը թեթեւ կերպով դէպ ի ձախ հակած։

—Մուր կ'երթանք կոր այս անգամ, ըսաւ Թիպո զարմացական ակնարկ մը նետելով իր ընկերոջ երեսին։

— Իրաւ որ ես ալ չեմ գիտեր, պատասխանեց Գուաեէ, տեսնենք գործը ո՞ւր պիտի յանգի։

— Բայց ծերուկին կարկինները բաւական ամուր են եղեր, յարեց Թիպո խնդալով, մինչեւ հիմակ տասնակ քաղաքի մը հետ չէինք մրցած երբեք։

— Որչափ ալ արագ քալէ, վրայ բերաւ Գուաեէ, նոյնպէս խնդալով, պիտի կենայ վերջապէս և իր նպատակը պիտի հասնինք անպատճառ։

Այս միջոցին Ռիգառ ոտորապատոյտ ճամբէ մը վար իջաւ և կողմնակի փողոց մը մտաւ։ Գուաեէ և Թիպո անմիջապէս վազեցին ետեւէն և հազիւ կրցին զինքը տեսնել փողոցին անկիւնը։ Ռիգառ հոն նորէն կողմնակի փողոց մը մտաւ, և այս անգամ անհետացաւ։ Երկու գործաւորները աւելի մեծ արագութեամբ սկսան վազել և հազիւ հասած էին հրապարակի մը ծայրը երբ տեսան որ Ռիգառ տուներէ մը ներս մտաւ արտորնօք։

— Վա՛յ չար սատանայ, մրմռաց Գուաեէ գլուխը ճօճելով, եթէ քիչ մըն ալ չի շարժէինք, ձեռքերնուս պիտի փախցնէինք զինքը։

— Կեցի՞ր տեսնենք ո՞ր փողոցն է աս, հարցուց Թիպո, ազդարար տախտակները աչքէ անցընելով։

— Կուզ տ'Օռ փողոց